

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Soudní moc v ČR a pojetí nezávislosti v komparaci se
SRN**

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra ústavního a evropského práva

Diplomová práce

**Soudní moc v ČR a pojetí nezávislosti v komparaci se
SRN**

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Forma studia: Prezenční

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Milan Tomeš

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Soudní moc v ČR a pojetí nezávislosti v komparaci se SRN vypracovala samostatně a všechny podklady, které byly použity při zpracování této práce, jsem řádně uvedla v seznamu použité literatury.

V Plzni, dne 25. března

.....
Kristina Bartovská

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Tomáši Pezlovi za odborné vedení mé diplomové práce a za jeho cenné rady a připomínky při jejím vypracování. Dále bych chtěla poděkovat celé mojí rodině za podporu, kterou mi poskytovali po celou dobu studia, a především mojí mamince, která mi byla velkou oporou a rádcem.

K.B.

Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

EU – Evropská unie

GVG – Gerichtsverfassungsgesetz (německý zákon o organizaci soudů)

LZPS – Listina základních práv a svobod

NSS – Nejvyšší správní soud

OSN – Organizace spojených národů

OSŘ – Občanský soudní řád

SDEU – Soudní dvůr Evropské unie

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie

SRN – Spolková republika Německo

SŘS – Soudní řád správní

TŘ – Trestní řád

ÚS – Ústavní soud

VSÚ – Vyšší soudní úředníci

VŠ – Vysoká škola

ZSS – Zákon o soudech a soudcích

ZZ – Základní zákon

Obsah

Úvod	1
1 Výklad pojmů	4
1.1 Systém dělby moci v ČR	4
1.2 Soudní moc	5
1.3 Nezávislost soudní moci	6
2. Soudní moc v ČR	8
2.1 Soustava soudů v ČR.....	9
2.1.1 Okresní soudy	10
2.1.2 Krajské soudy	11
2.1.3 Vrchní soudy.....	11
2.1.4 Nejvyšší soud.....	12
2.1.5 Nejvyšší správní soud	13
2.2 Ústavní soud	14
2.3 Obsazení soudu.....	16
2.3.1 Soudci	16
2.3.2 Další soudní osoby.....	18
2.3.2.1 Přisedící	18
2.3.2.2 Justiční čekatelé	19
2.3.2.3 Vyšší soudní úředníci	20
2.3.2.4 Asistenti soudců.....	21
2.4 Soudní správa	21
2.4.1 Soudcovské rady.....	22
2.4.2 Nejvyšší soudcovská rada.....	24
3. Soudní moc v SRN	28
3.1 Organizace soudní moci	29

3.1.1 Soudy	29
3.1.1.1 Obecné soudy	30
3.1.1.2 Zvláštní soudy.....	31
3.1.2 Spolkový ústavní soud.....	33
3.1.3 Soudci a další soudní osoby.....	35
3.1.4 Orgány soudu.....	37
3.1.4.1 Prezidium soudu	37
3.1.4.2 Soudcovské rady.....	37
3.1.4.3 Prezidentské rady.....	38
4. Nezávislost soudní moci v ČR.....	39
4.1 Ústavní zakotvení nezávislosti	40
4.2 Mezinárodní právní úprava nezávislosti.....	40
4.3 Institucionální nezávislost	42
4.4 Normativní záruky nezávislosti.....	43
4.4.1 Veřejnost soudního jednání	43
4.4.2 Právo na zákonného soudce.....	44
4.5 Personální záruky nezávislosti	45
4.5.1 Jmenování soudců.....	45
4.5.2 Neslučitelnost funkcí	46
4.5.3 Předpoklady k výkonu funkce soudce	47
4.5.4 Nepodjatost soudce.....	47
4.5.5 Zánik funkce soudce	48
4.6 Vlivy ohrožující nezávislost soudní moci	49
5. Nezávislost soudní moci v SRN	51
5.1 Ústavní zakotvení nezávislosti soudní moci v SRN.....	51
5.2 Záruky nezávislosti soudní moci v SRN	52
5.2.1 Institucionální nezávislost soudů.....	52
5.2.2 Nezávislost soudců	53

5.2.3 Normativní záruky nezávislosti soudní moci v SRN.....	53
5.2.3.1 Veřejnost soudního jednání	53
5.2.3.2 Právo na zákonného soudce.....	54
5.2.4 Personální záruky nezávislosti soudní moci v SRN.....	55
5.2.4.1 Jmenování soudců.....	55
5.2.4.2 Neslučitelnost funkcí	56
5.2.4.3 Zánik funkce soudce.....	56
6. Komparace	58
6.1 Komparace organizace soudní moci v ČR a SRN.....	58
6.2 Komparace pojetí nezávislosti v ČR a SRN a možná východiska současných problémů	60
Závěr.....	67
Resumé	71
Seznam použité literatury	72

Úvod

Pro zpracování diplomové práce jsem si vybrala téma „Soudní moc v ČR a pojetí nezávislosti v komparaci se SRN“, protože se domnívám, že v současné době se jedná o tematiku často diskutovanou a nejasněnou.

Jako zaměstnankyně Plzeňských městských dopravních podniků se téměř denně dostávám do kontaktu se soudci okresních soudů. Někdy se jedná o kontakt osobní v průběhu jednotlivých líčení, jindy zase komunikuji se soudy prostřednictvím různých vyjádření. Co vím ale určitě, že soudy bezpodmínečně musí dodržovat Ústavou zaručená práva občanů a zároveň ústavní principy, bez kterých by se o českém soudnictví nedalo říci, že se jedná o spravedlivé, nestranné a nezávislé řízení, ve kterém mají občané zaručené právo domáhat se svých práv před nezávislými a nestrannými soudy. Za dva roky, kdy u Plzeňských městských dopravních podniků pracuji, jsem se setkala s mnoha spravedlivými, ale bohužel i někdy z mého pohledu s nespravedlivými soudci, kteří nerespektovali zákonnou úpravu a snažili se dělat maximum pro to, aby ve stejných případech, doložených stejnými podklady, nemuseli vyhovět námi podané žalobě. Ať už je jejich důvod pro takové rozhodování jakýkoli, ve všech případech se jedná o soudce jednoho nejmenovaného okresního soudu, rozhodně bych se ráda více dozvěděla o jednotlivých požadavcích na nezávislost soudů a samotných soudců, proto jsem si také vybrala i pojetí nezávislosti v české právní úpravě jako téma pro svou diplomovou práci. Inspirovat bych se chtěla i pojetím soudní moci a její nezávislosti v zemi, nám historicky velmi blízké, ve Spolkové republice Německo.

Záruka nezávislosti soudní moci určitě přispívá k tomu, že s právem jsou spojovány hodnoty stability, morálky, spravedlnosti a jistoty v právních vztazích. Jako největší současný problém vidím snahu o posilování ovlivnění moci soudní mocí výkonnou, čímž může být princip nezávislosti ohrožen.

Různých aspektů nezávislosti soudní moci, nezávislosti soudů a soudců je mnoho, v rámci diplomové práce se nelze všemi zabývat do hloubky. Právní řád v České republice prochází už téměř 30 let od sametové revoluce neustálými změnami, se kterými se musí vyrovnávat nejen občané, ale také samotní zaměstnanci soudů, zejména pak soudci. Od moderního právního státu vyžadujeme nezávislé a nestranné soudnictví a funkčnost i efektivitu takovou,

kdy by soudní systém byl stabilizován natolik, že soudy budou bez průtahů rozhodovat veškeré předložené spory a lidem se vrátí důvěra, že se dovolají spravedlnosti. Je pravdou, že možná ještě více než česká justice potřebuje reformu naše společnost jako celek, aby u nás opět slušné chování bylo normou, dodržovaly se mravní a morální principy a o klíčových zákonech nerozhodovali trestně stíhaní lidé.

Co se týká koncepce mé práce, v první části bych se chtěla věnovat výkladu pojmů nezávislosti soudní moci, soudů a soudců, a v úvodní kapitole i systému dělby moci v ČR.

Následně se budu zabývat organizací soudnictví v České republice a obsazením soudů soudci a dalšími soudními osobami.

Ve třetí části bych popsala soudní moc ve Spolkové republice Německo, přičemž jsem se zaměřila zejména na odlišnosti od českého pojetí organizace soudní moci.

Z mého pohledu ve velmi důležité části práce, týkající se nezávislosti soudní moci, bych podrobněji rozebrala i nároky na osobnost soudce, neboť ta má nezanedbatelný význam pro průběh řízení. U soudce je velmi důležitým aspektem jeho cit pro spravedlnost, což je v poměrech současné justice bohužel málo častý jev, protože často nad spravedlností nakonec zvítězí formální výklad práva.

Podobně jako v předchozí části v České republice, v části páté bych se věnovala nezávislosti soudní moci a jejímu pojetí ve Spolkové republice Německo.

Ve stěžejní šesté části mé diplomové práce porovnáám soudní moc a její nezávislost, včetně nezávislosti soudů a soudců, v České republice a našeho blízkého souseda, a to nejen svými hranicemi, ale i na základě historických aspektů, Spolkové republiky Německo.

Cílem mé diplomové práce je tedy komparace pojetí nezávislosti a její právní úpravy v rámci dvou vyspělých evropských zemí, a to konkrétně České republiky a Spolkové republiky Německo. Přesněji se budu zabývat právní úpravou záruk nezávislosti soudů a soudců v rámci jednotlivých právních řádů a následně jejich komparací. Zároveň se budu věnovat i právní úpravě soudní moci obecně, jaká organizace soudní moci je dána naší Ústavou a jak je organizována

soudní moc v SRN. V rámci jednotlivých soudů bych ráda nastínila jejich vnitřní organizaci, co se týče personálního uspořádání. Mimo jiné bych se ale také ráda zaměřila na Nejvyšší radu soudnictví a její dosavadní neexistenci v rámci české soudní moci, přestože v jiných členských státech EU má tato instituce nezastupitelnou roli. Ráda bych vyzdvihla argumenty, svědčící pro i proti jejímu vzniku a následně zhodnotila zjištěné skutečnosti.

1 Výklad pojmů

1.1 Systém dělby moci v ČR

Stěžejní právní úpravu najdeme přímo v Ústavě České republiky, která nastiňuje organizaci státní moci. Ústava jako taková je považována za základní, dalo by se říci stěžejní zákon státu a co se týče tzv. pyramidy právních norem, stojí úplně na vrcholu českého právního řádu.¹

Dělba moci je základním znakem demokracie. Z historie víme, že v případě, kdy je státní moc koncentrována, nikoli dělena mezi jednotlivé orgány, může velice snadno dojít k jejímu zneužití a tím pádem i k omezení základních práv a svobod občanů a k popření právního státu.²

Státní moc se v České republice podle hlavy druhé, třetí a čtvrté dělí na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Ústava nadále v článku 2 upravuje, že zdrojem veškeré státní moci je lid, který takovou moc vykonává právě prostřednictvím orgánů výše zmíněných mocí. V témže článku je zároveň stanoveno, že státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen tehdy a takovým způsobem, jaký zákon dovoluje nebo přikazuje.

Dělení státní moci lze také chápat ve dvou rovinách. V rovině horizontální jde právě o již zmíněné dělení na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní a v rovině vertikální se mohou delegovat kompetence například v rámci územní samosprávy a centrálních orgánů. Dělba moci se ale může rozštěpit i v jednotlivých složkách moci. Například v případě moci výkonné se jedná o dualismus mezi vládou a prezidentem. Moc zákonodárná je zase štěpena v Parlamentu České republiky mezi dvě komory, konkrétně Poslaneckou sněmovnu a Senát. V soudní moci můžeme štěpení spatřovat v soustavě obecných soudů, mimo kterou stojí Ústavní soud.³

Mimo typickou dělbu moci stojí dva významné orgány, které nenáleží ani do jedné z výše zmíněných mocí a jsou tak Ústavou označeny jako zvláštní orgány státní moci. Jedná se o Nejvyšší kontrolní úřad, jehož pravomocí je kontrola hospodaření se státním majetkem a kontrola plnění státního rozpočtu, a dále

¹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009.

² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 6. 2002 sp. zn. 7/02, dostupný z ASPI.

³ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016.

o Českou národní banku, která je orgánem svého druhu a má za úkol mimo jiné dohlížet na měnovou stabilitu a emise peněz.

Důležitým faktorem při tvorbě Ústavy byla nepochybně úprava kontrolovatelnosti jednotlivých složek státní moci. Zjednodušeně řečeno chtěli tvůrci Ústavy zakotvit odpovědnost veřejné moci, aby v případě pochybení některého z orgánů veřejné moci mohlo dojít k nápravě. K tomuto účelu byla do Ústavy zanesena kontrolovatelnost veřejných složek, která probíhá buď uvnitř orgánu, nebo mezi jednotlivými orgány navzájem.⁴

Se systémem dělby moci bezprostředně souvisí i neslučitelnost funkcí, kdy je zakázán výkon dvou a více funkcí ve více odvětvích státní moci. Nejdůležitější je odloučení soudní moci od ostatních mocí. Existují ale i případy, kdy je legální, aby se jednotlivé druhy státní moci prolínaly. Například je to případ, kdy prezident, jakožto reprezentant moci výkonné zasahuje do moci soudní tím, že uděluje milosti, popřípadě vyhlašuje amnestii. Dalším příkladem je situace, kdy moc výkonná zasahuje do moci zákonodárné, a to konkrétně při výkonu své pravomoci k vydávání vyhlášek ministerstev nebo nařízení vlády.

1.2 Soudní moc

Soudní moc je upravena konkrétně v hlavě čtvrté Ústavy České republiky a zároveň v mnoha dalších právních předpisech. Další významnou úpravou je Listina základních práv a svobod, která vyčleňuje celou hlavu pátou právu na soudní a jinou právní ochranu. V neposlední řadě je třeba zmínit i mezinárodní prameny, kterými v tomto případě bezpochyby jsou mezinárodní úmluvy upravené v článku 10 Ústavy, a to Úmluva o ochraně lidských práv a svobod a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

Soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy.⁵ Ty jsou určeny k tomu, aby za pomoci zákonem stanovených metod při dodržení předepsaného formálního postupu poskytovaly ochranu základním lidským právům a svobodám. Zároveň má soudní moc v neposlední řadě za úkol i kontrolu

⁴ FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Dotisk 2. vyd. [i.e. 3. vyd.]. Brno: Václav Klemm, 2011.

⁵ Čl. 81 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

ústavnosti a za tímto účelem byl zřízen Ústavní soud, který stojí zcela mimo soustavu obecných soudů.⁶

Soudní moc je vnímána jako funkce orgánu, který je nadán pravomocí a působností vyplývajícími z daného právního řádu.⁷

1.3 Nezávislost soudní moci

Nezávislost je vnitřní systémová podmínka, jejímž důsledkem je vysoká míra autonomie, umožňující rozhodování bez nežádoucích vlivů. Její ústavní zakotvení potvrzuje důležitost této podmínky.⁸

Na nezávislost soudní moci rozhodně nelze pohlížet jako na určitou výsadu, ale je třeba ji chápat jako jistou záruku toho, že Česká republika je právním státem, kde nevládne člověk jako jedinec, ale vládne zde právo.⁹

Princip nezávislosti soudní moci má především zamezit zaujatosti jednotlivých soudců a zajistit tak odstup od jednotlivých zájmů subjektů soudní moci.¹⁰

Od pojmu nezávislost lze ještě odlišit pojem nestrannost. Za nestrannost lze považovat především nezaujatý přístup v řízení k předmětu řízení nebo k jeho účastníkům. Jak už z tohoto pojmenování vyplývá, soudce by neměl nikomu stranit, a už vůbec někoho znevýhodňovat.¹¹

Stejně jako lze odlišit nezávislost soudu a nezávislost soudce, lze takto oddělit i nestrannost soudu a nestrannost soudce. Ústavní zakotvení nestrannosti soudu nalezneme v článku 36 Listiny základních práv a svobod. Nestrannost soudce pak upravuje článek 82 Ústavy, který nám říká, že nestrannost soudce nesmí být ničím ohrožena. Nestrannost soudu se dá tedy chápat jako určitá

⁶ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016.

⁷ ONDŘEJKOVÁ, Jana. *Vnější limity soudcovské interpretace a argumentace*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-258-5., str. 40.

⁸ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009.

⁹ WIPPLINGER, Eduard. *Základy soudcovské nezávislosti*. Právní praxe, 1995, č. 9

¹⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Organizace justičního systému*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007., str. 147.

¹¹ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva: (s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006

povinnost státu zajistit takové podmínky, aby mohly soudy poskytovat ochranu a prosazování subjektivních práv.¹²

Nestrannost nepatří mezi typické znaky obecného soudnictví. Lze ji spíše spatřovat v řízení pro ni charakteristickém, a to v řízení správním. U jednotlivých správních orgánů je totiž požadavek objektivit, respektive nestrannosti. U soudců je nestrannost taktéž nutná, ale podstatně větší důraz je kladen právě na podmínku nezávislosti a tím je soudní moc odlišena od ostatních typů státní moci.

¹² WINTR, Jan. Principy českého ústavního práva: (s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního). Praha: Eurolex Bohemia, 2006.

2. Soudní moc v ČR

Úprava soudní moci v České republice je hodně rozsáhlá a je roztříštěna do několika úrovní. V první řadě bych ráda začala tím nejdůležitějším, a to je ústavní zakotvení soudní moci.

Soudní moc je primárně upravena v zákoně č. 1/1993 Sb. Ústavě ČR, kde samostatně tvoří hlavu IV. Konkrétně bych zmínila články 81 a 82, kdy tato právní úprava zajišťuje základní ústavní principy, kterými se musí soudní moc bezpodmínečně řídit (princip nezávislosti a nestrannosti soudu, respektive soudce), dále upravuje odvolatelnost, či nepřeložitelnost soudce a v neposlední řadě neslučitelnost funkce soudce s jinými funkcemi spadajícími do moci zákonodárné nebo výkonné.¹³

Následující články 83 - 89 jsou pak výhradně věnovány Ústavnímu soudu. Článek 83 přiznává Ústavnímu soudu postavení "soudního orgánu ochrany ústavnosti". Článek 84 upravuje obsazení soudu a náležitosti vzniku funkce soudce Ústavního soudu. Článek 85 pak určuje náležitosti slibu soudce Ústavního soudu, při jehož neplatném, nebo neprovedeném složení do rukou prezidenta nemůže dojít ke vzniku funkce soudce Ústavního soudu. Zároveň je v tomto článku v odstavci 2 upraveno i přesné znění takového slibu. Článek 86 upravuje trestněprávní imunitu soudců Ústavního soudu a v článku 87 pak můžeme najít náplň rozhodovací činnosti Ústavního soudu. Článek 88 určuje náležitosti zahájení řízení před Ústavním soudem a článek 89 objasňuje podmínky vykonatelnosti rozhodnutí Ústavního soudu.¹⁴

Dalším důležitým pramenem právní úpravy soudní moci je dozajista zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů. Zkráceně je nazýván zákonem o soudech a soudcích.

Konkrétní jednotlivá řízení jsou pak upravena v příslušných zákonech. Například civilní proces je upraven zákonem č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, trestní řízení zase upravuje zákon č. 141/1961 Sb. trestní řád. V případě, že je pachatelem trestného činu mladistvý, použije se subsidiárně zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže. Co se správního soudnictví týče, řídí se

¹³ Články 81 a 82 zákona č. 1/1993 Sb. Ústava ČR.

¹⁴ Články 83-89 zákona č. 1/1993 Sb. Ústava ČR.

zákonem č.150/2002 Sb. soudní řád správní. Ústavní soud postupuje podle zákona č.182/1993 Sb. o Ústavním soudu.

Normou nejnižší právní síly z výše zmíněných jsou vyhlášky a nařízení ministerstev. Příkladem takové vyhlášky je například 37/1992 Sb. Vyhláška ministerstva spravedlnosti o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

2.1 Soustava soudů v ČR

Soudní soustava v České republice je upravena zákonem č. 1/1993 Sb. v článku 91 a zároveň zákonem č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích. Soustava soudů v ČR je dvoustupňová a čtyřčlanková. Stupně, nebo také instance, znamenají, který soud je příslušný rozhodovat v prvním stupni o té které věci a který soud bude soudem odvolacím, tedy druhoinstančním. Čtyřčlanková soustava znamená, že soudy může rozdělit na čtyři úrovně. Na nejnižším stupni spočívají soudy okresní, druhý stupeň zastávají krajské soudy, nad nimi leží Vrchní soudy a soudní soustavě kralují Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud. Mimo tuto soudní soustavu pak stojí Ústavní soud, který má zvláštní postavení a nevykonává obecné soudnictví, nýbrž kontroluje ústavnost.

Zásadními instituty, které určují, jaký soud bude v dané věci rozhodovat, jsou pravomoc a příslušnost soudu, které jsou zkoumány jakožto podmínky řízení na straně soudu. Pravomoc je určitý okruh záležitostí, které mají soudy za úkol projednat a následně o nich rozhodnout. Příslušnost soudu má zajistit, aby proces probíhal u soudu, který má nejlepší možnosti zabezpečit řádný průběh řízení.¹⁵

Z tohoto hlediska lze příslušnost soudů dělit na tři druhy: příslušnost věcnou, místní a funkční. Věcná příslušnost soudu určuje, který z článků soudní soustavy bude v dané věci rozhodovat jako soud prvního stupně. Určovatelem věcné příslušnosti je primárně povaha věci, která je předmětem řízení. Funkční příslušností rozumíme rozsah působnosti různých článků soudní soustavy při projednávání stejné věci, ale v různých instancích. Je to tedy zjednodušeně řečeno příslušnost k rozhodování o opravných prostředcích. Místní příslušnost vymezuje, který ze soudů ze stejného článku (například z okresních soudů) bude v dané věci rozhodovat. Obvykle je určen obecný soud žalovaného. V některých případech je

¹⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015., str. 64.

dána žalobci možnost výběru, na který soud žalobu podá. Existuje i tzv. výlučná místní příslušnost, která má přednost před obecnou místní příslušností a příslušností “danou na výběr“. Jako příklad uvádím řízení o vypořádání společného jmění manželů, kdy je výlučná místní příslušnost svěřena do rukou soudu, který rozhodoval o rozvodu manželství.¹⁶

2.1.1 Okresní soudy

Okresní soudy jsou základním stavebním kamenem soudní soustavy. Počet okresních soudů v ČR je 86. Označení okresního soudu je vždy obsaženo v názvu, například Okresní soud Plzeň-město. Výjimku tvoří hlavní město Praha, kde jsou okresní soudy situovány podle městských obvodů a nesou proto i jejich názvy. Pro příklad uvádím Obvodní soud pro Prahu 1, či Obvodní soud pro Prahu 4. Druhou výjimkou je Brno, které taktéž nemá okresní soud, ale funkci okresního soudu zde zastává Městský soud v Brně. Tyto soudy sice nemají v názvu uvedeno, že se jedná o soudy okresní, nicméně povaha těchto soudů odpovídá povaze ostatních okresních soudů.

V některých případech ZSS zřizuje pobočky okresních soudů, které mají sloužit jako organizační součást daného pracoviště soudu.¹⁷ Jedná se přesněji o tři soudy, a to o Okresní soud v Karviné, který má svou pobočku v Havířově, Okresní soud v Bruntále s pobočkou v Krnově a do třetice Okresní soud ve Vsetíně, který má pobočku zřízenou ve Valašském Meziříčí. Taková pobočka není samostatnou organizační složkou státu, jelikož takovou složkou může být pouze soud jako takový, nikoli jeho pobočka. Pobočku též nelze označit jako samostatnou účetní jednotku.¹⁸

Okresní soudy jsou výhradně první instancí. Rozhodují jak o soukromoprávních (občanskoprávních), tak i veřejnoprávních (trestněprávních) sporech. Okresní soudy nejsou na rozdíl od soudů krajských soudy správními.

¹⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní. 2.*, aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015., str. 70.

¹⁷ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 64.

¹⁸ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 65.

2.1.2 Krajské soudy

Krajské soudy jsou druhým článkem soustavy soudů v České republice. Krajských soudů v ČR je osm a jejich sídla jsou zpravidla v krajských městech. Stejně jako u okresních soudů je i krajský soud obsažen v názvu soudu. Jedinou výjimkou je Městský soud v Praze, který vykonává působnost krajského soudu a spadají pod něj Obvodní soudy v Praze. Není však jediným krajským soudem, který v Praze působí. V hlavním městě České republiky má totiž sídlo i Krajský soud v Praze, který vykonává působnost pro Středočeský kraj.

Stejně jako u okresních soudů, i u krajských soudů ZSS zřizuje pobočky, jakožto organizační složky soudu. Pravidla, která platí pro pobočky okresních soudů, platí stejně i pro soudy krajské.¹⁹ Pobočky krajských soudů, jejich názvy, a sídla jsou stanoveny v příloze č. 5 a 6 k ZSS.²⁰

Co se agendy krajských soudů týče, obdobně jako soudy okresní rozhodují v řízení občanskoprávním a trestněprávním. Mohou být jak prvoinstančním soudem, tak i druhou instancí. První instancí jsou v případech, které konkrétně stanoví zákon. Jako příklad uvádím rozhodování v insolvenčním řízení, nebo o závažnějších trestných činech. Druhou instancí jsou v případě, že je proti rozhodnutí okresního soudu, jakožto soudu prvního stupně, podán řádný opravný prostředek.

Čím jsou ale krajské soudy jedinečné, je agenda správního soudnictví, neboť jsou v tomto druhu soudnictví soudy jediného stupně. Někdo by mohl tvrdit, že druhou instancí by v případě správních soudů mohl být Nejvyšší správní soud, ale není tomu tak, neboť NSS rozhoduje výhradně o mimořádných opravných prostředcích.

2.1.3 Vrchní soudy

Vrchní soudy jsou třetím článkem soudní soustavy. Úpravu vrchních soudů nalezneme v ZSS. V České republice jsou dva vrchní soudy, jejichž sídla se nachází v Praze a v Olomouci. Vrchní soud v Praze má působnost ve vztahu ke krajským soudům na území Čech a působnost Vrchního soudu v Olomouci zahrnuje krajské soudy na Moravě a ve Slezsku. Do působnosti Vrchního soudu

¹⁹ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 65.

²⁰ Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích, §13.

v Praze tedy spadají Městský a Krajský soud v Praze, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Ústí nad Labem a Krajský soud v Hradci Králové. Do působnosti Vrchního soudu v Olomouci pak spadají Krajský soud v Brně a Krajský soud v Ostravě.

Vrchní soudy se podle ZSS skládají z předsedy a místopředsedů soudu, předsedů jednotlivých senátů a dalších soudců. U vrchních soudů na rozdíl od Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu nepůsobí ani plénum, ani kolegia.²¹ Soudci vrchního soudu rozhodují výhradně v tříčlenných senátech složených z předsedy senátu a dvou soudců. Vrchní soudy vystupují výlučně jako druhá instance. Do jejich agendy spadá pouze rozhodování o opravných prostředcích proti rozhodnutí krajských soudů jako soudů prvního stupně. Výjimku z tohoto pravidla tvoří rozhodování o mimořádných opravných prostředcích proti rozhodnutí krajského soudu jako soudu prvního stupně v rámci správního soudnictví.

2.1.4 Nejvyšší soud

Nejvyšší soud, pomineme-li Nejvyšší správní soud a Ústavní soud, stojí na samém vrcholu soudní soustavy. Jeho sídlo je v Brně. Úkolem Nejvyššího soudu je rozhodování o mimořádných opravných prostředcích podaných v trestněprávním či občanskoprávním řízení před soudy prvního, případně i druhého stupně. Tato činnost však není jedinou činností, prostřednictvím které se Nejvyšší soud snaží zajistit jednotné a zákonné rozhodování v rámci celé soudní soustavy. Toho se snaží dosáhnout prostřednictvím sledování a vyhodnocování pravomocných rozhodnutí, či zaujímáním sjednocujících stanovisek. Způsoby takového sledování a vyhodnocování upravuje jednací řád Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud pak může vyhlásit ve sbírce zákonů taková rozhodnutí, která podle něj poslouží jako příklad nejednotného výkladu zákona.²²

Nejvyšší soud je složen z předsedy soudu, místopředsedů soudu, předsedů kolegií, předsedů senátů a dalších soudců.²³ Předsedou Nejvyššího soudu může být pouze soudce, kterého do funkce jmenuje prezident. Taktéž je to

²¹ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 89.

²² KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 67.

²³ Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích, §15.

u místopředsedů Nejvyššího soudu.²⁴ Tuto pravomoc prezidenta potvrdil i Nález Ústavního soudu, který říká, že “prezident republiky je orgánem příslušným k vydání rozhodnutí o jmenování místopředsedy Nejvyššího soudu z řad soudců přidělených k Nejvyššímu soudu“. ²⁵ Předsedy kolegií a senátů jmenuje předseda Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud má dvě kolegia, která se skládají z předsedy a alespoň osmi soudců. Předsedové a místopředsedové soudu též vykonávají kromě vlastní rozhodovací činnosti i státní správu soudu. ²⁶

2.1.5 Nejvyšší správní soud

Právní úpravu NSS nalezneme v Ústavě ČR a v Listině základních práv a svobod, a co se týče řízení před NSS a jeho pravomoci, ty jsou upraveny v zákoně č. 150/2002 Sb. soudní řád správní a v zákoně č. 131/2002 Sb. o rozhodování některých kompetenčních sporů.

Nejvyšší správní soud tvoří spolu s Nejvyšším soudem čtvrtý článek soustavy obecných soudů. Na rozdíl od Nejvyššího soudu však nevykonává obecné soudnictví. Hlavním úkolem Nejvyššího správního soudu je rozhodovat o mimořádných opravných prostředcích podaných proti pravomocnému rozhodnutí krajského soudu, který ve správním řízení rozhodoval jako soud prvního stupně. Rozhodování o mimořádných opravných prostředcích však není jedinou agendou Nejvyššího správního soudu. NSS rovněž rozhoduje jako soud jediného stupně o některých zákonem vymezených oblastech práva, konkrétně například ve věcech volebních, kdy rozhoduje například o rozpuštění politické strany nebo politického hnutí, pozastavení jejich činnosti, či jejich obnově, a dále rozhoduje o kompetenčních sporech plynoucích z činnosti orgánů veřejné správy. ²⁷

Nejvyšší správní soud rozhoduje v senátech, jednodušší procesní rozhodnutí může činit předseda senátu sám. Zároveň funguje v rámci Nejvyššího správního soudu plénum, které je složeno ze všech soudců NSS. ²⁸

²⁴ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 69.

²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 12.9.2007, sp. zn. Pl. ÚS 87/06, dostupný z <<http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-87-06>>

²⁶ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 71.

²⁷ [Http://www.nssoud.cz/Obecne-informace/art/557?menu=173](http://www.nssoud.cz/Obecne-informace/art/557?menu=173) [online]. [cit. 2019-03-06].

²⁸ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 73.

Nejvyšší správní soud má zároveň za úkol zajistit jednotné rozhodování soudů, a za tímto účelem vydává Sbíрку rozhodnutí, ve které uveřejňuje vybraná rozhodnutí NSS, a rozhodnutí krajských soudů ve správním soudnictví. Zároveň jsou ve sbírce uváděna i stanoviska, ke kterým dospělo plénum NSS, a usnesení přijatá širším senátem z oblasti rozhodování správních orgánů.²⁹

2.2 Ústavní soud

Mimo obecnou soustavu soudů České republiky stojí Ústavní soud, který má, jakožto instituce, výsostné postavení. Právní úprava Ústavního soudu je zakotvena v článcích 83–89 Ústavy ČR a v zákoně č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu. Stejně jako Nejvyšší správní soud i Ústavní soud sídlí v Brně.

V České republice je ústavní soudnictví založeno na specializovaném koncentrovaném modelu (tzv. model kontinentálně evropský). Specializovaný znamená, že kontrolu ústavnosti vykonává k tomu speciálně vytvořený orgán a koncentrovaný znamená, že kontrolu vykonává jen jediný orgán, nikoli celá soustava takových orgánů. Dále se pak rozlišuje, zda kontrolu ústavnosti provádí orgán soudního, nebo nesoudního typu, ale jak už z názvu vyplývá, v České republice kontrolu ústavnosti vykonává orgán soudního typu.³⁰

Ústavní soud má jedno důležité poslání, a tím, jak už bylo výše zmíněno, je ochrana ústavnosti. Právě v tom, že je jediným orgánem ochrany ústavnosti u nás, spočívá jeho nezastupitelnost a výlučné postavení v systému dělby moci. Pojem ochrana ústavnosti lze chápat dvojím způsobem. Jednak je to určitý okruh věcí, na které se vztahuje rozhodování Ústavního soudu, a na straně druhé jsou to prostředky, které má Ústavní soud k dispozici, aby mohl rozhodovat o do-
držování Ústavou zaručených práv. Spolu s ústavností chrání Ústavní soud za určitých podmínek i zákonnost. Tyto situace však musí být Ústavou přímo zmíněny, jako například posuzování platnosti mandátu poslance.³¹

Ústavní soud se skládá z 15 soudců, kteří jsou jmenováni prezidentem republiky se souhlasem Senátu na desetileté funkční období. Z řad soudců jsou

²⁹ [Http://www.nssoud.cz/Obecne-informace/art/557?menu=173](http://www.nssoud.cz/Obecne-informace/art/557?menu=173) [online]. [cit. 2019-03-06].

³⁰ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-053-6., str. 322.

³¹ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3., str. 640.

pak volení předseda a dva místopředsedové Ústavního soudu. Soudcem Ústavního soudu se může stát pouze bezúhonný občan, který je volitelný do Senátu, má vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně deset let činný v právnickém povolání.³²

Výčet pravomocí Ústavního soudu nalezneme v článku 87 Ústavy. Nejdůležitějšími z nich jsou rozhodování o zrušení právních předpisů, nebo jejich jednotlivých ustanovení pro rozpor s Ústavou, nebo jinými právními předpisy vyšší právní síly, než je napadený předpis, a rozhodování o ústavních stížnostech proti nezákonným zásahům orgánů veřejné moci do Ústavou zaručených základních lidských práv a svobod. Kontrola souladu právních předpisů s ústavním pořádkem je většinou na návrh, ale Ústavní soud může kontrolovat tento soulad i bez návrhu. Ústavní soud je zároveň oprávněn provádět předběžnou kontrolu souladu mezinárodních smluv s ústavním pořádkem ČR, a to před její ratifikací parlamentem. Co se ústavní stížnosti týče, může ji podat každá fyzická nebo právnická osoba, která tvrdí, že byla zkrácena na svých ústavně zaručených právech. Fyzické a právnické osoby musí být v řízení před Ústavním soudem povinně zastoupeny advokátem.³³

Při projednávání návrhů podaných k Ústavnímu soudu není soud povinen se řídit pořadím, v jakém byly návrhy soudu doručeny, pokud mají různou míru naléhavosti. Ústavní soud rozhoduje v plénu a senátech. Plénum je kolektivním orgánem, který je složen ze všech soudců Ústavního soudu. Plénum je usnášeníschopné tehdy, je-li přítomno alespoň deset soudců, nestanoví-li zákon jinak. Rozhodnutí pléna je přijato tehdy, je-li pro něj většina přítomných soudců. V některých případech zákon stanoví, že pro přijetí rozhodnutí pléna je zapotřebí souhlas alespoň devíti ústavních soudců. Co se senátů týče, jsou usnášeníschopné tehdy, jsou-li přítomni všichni členové senátu. Rozhodnutí musí být přijato většinou hlasů. Předsedy senátů jmenuje předseda soudu. Funkční období předsedy senátu je jeden rok a v rámci senátu se soudci na tomto postu pravidelně střídají.³⁴

³² GERLOCH, Aleš. Jiří HŘEBEJK a kol. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7., str. 217.

³³ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 4. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-730-6., str. 127.

³⁴ GERLOCH, Aleš. Jiří HŘEBEJK a kol. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7., str. 219.

Nezávislost a nestrannost soudce Ústavního soudu je typem obecné soudcovské nezávislosti. Vzhledem k pravomocem Ústavního soudu, které sahají až k hodnocení odpovědnosti ústavních orgánů, konkrétně třeba Parlamentu, velkou roli zde hraje nezávislost politická, která umožňuje soudci vymanit se z tlaků politických stran a politických hnutí.³⁵

2.3 Obsazení soudu

V této kapitole bych ráda přiblížila obsazení soudu. Nepůjde jen o soudce, byť jsou v rámci soudu nejdůležitějšími osobami, ale i o další osoby, které se spolupodílejí na chodu jednotlivých soudů.

Obsazení soudu ve své podstatě znamená souhrn osob, které jsou oprávněny za soud, jakožto subjekt soudní moci, jednat a rozhodovat. Konkrétně jde o to, zda rozhoduje více osob, či jediná osoba. V případě, že v daném řízení rozhoduje jednotlivec, je označován jako samosoudce. Pokud v řízení rozhoduje osob více, tvoří společně senát, ve kterém se na rozhodovací činnosti soudu mohou spolupodílet i soudci z řad veřejnosti neboli soudci laici. Takovým soudcům se říká přisedící.³⁶

2.3.1 Soudci

Soudcem se podle zákona č. 6/2002 Sb. může stát osoba ve věku minimálně třiceti let, která je občanem České republiky, je plně svéprávná a trestně bezúhonná, a jestliže její zkušenosti a morální vlastnosti jsou do jisté míry zárukou, že bude svou funkci řádně a svědomitě zastávat. Současně s tím je kladen i požadavek vysokoškolského vzdělání získaného řádným ukončením magisterského studijního programu v oboru právo na VŠ v České republice a následné složení justiční zkoušky. Taková zkouška se však dá nahradit i advokátní zkouškou, či závěrečnou zkouškou právního čekatele, notářskou zkouškou, nebo i odbornou exekutorskou zkouškou.³⁷

³⁵ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3., str. 660.

³⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015., str. 68.

³⁷ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 130.

V případě, že dojde ke splnění všech výše uvedených podmínek, může být soudce jmenován prezidentem republiky. Soudci jsou jmenováni na dobu neurčitou, což má podporovat soudcovskou nezávislost. Zcela bez omezení však funkční období není. Nejzazším věkem, dokdy lze vykonávat funkci soudce, je 70 let věku soudce. Zároveň funkční období soudce může zaniknout i dříve, a to na základě zákonem vymezených důvodů, jako je například odvolání z funkce na základě rozhodnutí v kárném řízení, či ztráta některé z náležitostí pro výkon funkce soudce, čímž by mohla být kupříkladu ztráta svéprávnosti. Poté, co je soudce jmenován do funkce, musí složit slib do rukou prezidenta republiky. V případě, že čerstvě jmenovaní soudci odmítnou slib složit, či ho složí s výhradou, přijdou o funkci. Pokud soudce řádně složí slib, je přidělen k některému ze soudů. Soudce nelze přidělit k pobočce soudu, neboť zákon výslovně stanoví, že soudce bude přidělen k soudu, nikoli k jeho konkrétnímu pracovišti.³⁸

Zaměříme-li se na civilní soudnictví, rozhoduje v rámci okresního soudu zpravidla samosoudce. V senátu rozhoduje v tom případě, jedná-li se o agendu pracovněprávní, nebo stanoví-li to zákon. Senáty okresních soudů jsou složeny z předsedy a dvou přísedících, přičemž zákon stanoví, že předsedou senátu musí být výhradně soudce. Co se týče krajských soudů, je otázka rozhodování samosoudcem či senátem závislá na tom, zda krajský soud rozhoduje jako soud prvního instancí, pak by rozhodoval samosoudce, nebo jako druhá instance, pak by rozhodoval tříčlenný senát v čele s předsedou. Vrchní soud rozhoduje výhradně v senátech, které jsou složeny z předsedy senátu a dvou soudců. Nejvyšší soud pak rozhoduje v senátech, nebo ve velkých senátech kolegií. Obdobně jako u Vrchního soudu se senáty skládají z předsedy a dvou soudců. Velké senáty se skládají z devíti soudců daného kolegia. V případě, že by kolegium čítalo více než 27 soudců, narostl by pak počet členů senátu velkého kolegia na jednu třetinu počtu soudců kolegia.³⁹

³⁸ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o sudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 155.

³⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015., str. 69.

2.3.2 Další soudní osoby

2.3.2.1 Přisedící

Právní úprava postavení přisedících v rámci rozhodovací činnosti soudu je upravena v čl. 94 odst. 2 Ústavy, který říká, že: “Zákon může stanovit, ve kterých věcech a jakým způsobem se na rozhodování soudů podílejí vedle soudců i další občané.“⁴⁰ Zákon, který zahrnuje úpravu přisedícího je zákon č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích, který upravuje práva, povinnosti a postavení přisedících v hlavě II.

Přisedící je spolu s předsedou senátu součástí senátu, a není na něj, na rozdíl od soudce, kladen požadavek odbornosti. Výkon funkce přisedícího je založen čistě na dobrovolnosti a není založen zaměstnaneckým poměrem vůči státu. Přisedící jsou, na rozdíl od soudců, do své funkce voleni, nikoli jmenováni, a to na dobu čtyř let. Přisedícím může být zvolen občan České republiky, který je bezúhonný a plně svéprávný a stejně jako u soudců, i morální vlastnosti přisedícího musí dávat záruku, že bude svou funkci vykonávat řádně a svědomitě. Dalším požadavkem na přisedícího je věk minimálně 30 let.⁴¹

Přisedící musí mít trvalý pobyt v místě zastupitelstva, kterým je do funkce volen a v obvodu soudu, ke kterému má být přisedící přidělen. Přisedící okresních soudů volí zastupitelstva obcí, ve kterých má soud, ke kterému bude přisedící přidělen, svůj obvod. Přisedící krajských soudů volí krajská zastupitelstva, jejichž území musí alespoň částečně ležet v obvodu soudu, ke kterému jsou voleni.⁴²

Podstatnou podmínkou je složení slibu. Přisedící odlišně od soudců neskládají slib do rukou prezidenta republiky, nýbrž do rukou předsedy soudu, ke kterému byli zvoleni. Jediná situace, kdy přisedící slib skládat nemusí, je tehdy, došlo-li v rámci stejného soudu k jejich znovuzvolení.⁴³

⁴⁰ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava ČR článek 94 odst. 2.

⁴¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015., str. 83.

⁴² ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015., str. 83.

⁴³ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 160.

2.3.2.2 Justiční čekatelé

Právní úprava je obsažena v zákoně o soudech a soudcích, kde tvoří díl 5. hlavy II. Konkrétní průběh a požadavky na přípravnou službu jsou pak obsaženy ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 303/2002 Sb., o výběru, přijímání a odborné přípravě justičních a právních čekatelů a o odborné justiční zkoušce a závěrečné zkoušce justičních čekatelů, ve znění vyhlášky č. 172/2003 Sb.

Justičním čekatelem je osoba, která se soustavně připravuje na složení odborné justiční zkoušky, jejíž složení je potřeba k tomu, aby se mohla stát soudcem. Může se jím stát pouze občan České republiky, který je trestně bezúhonný a plně svéprávný, dosáhl vysokoškolského magisterského vzdělání v oboru právo a absolvuje výběrové řízení.

Justiční čekatelé vykonávají u okresních a krajských soudů (zcela výjimečně i u vyšších soudů) přípravnou službu. Tato služba si klade za cíl odborně připravit justičního čekatele natolik, aby byl způsobilý. Doba trvání této přípravné služby je 36 měsíců. Existují však alternativy, které umožňují přípravnou službu nahradit jinými započitatelnými činnostmi. Jedná se například o výkon funkce státního zástupce nebo jeho zástupce, právního čekatele, soudce Ústavního soudu nebo jeho asistenta, praxe advokáta nebo koncipienta, notáře, nebo třeba exekutora. Zároveň si může justiční čekatel podat žádost na Ministerstvo spravedlnosti o uznání doby jiné právnické činnosti, na jejímž základě získal justiční čekatel zkušenosti potřebné pro výkon funkce soudce. Rozsah započitatelné doby však nesmí přesáhnout dobu 24 měsíců.⁴⁴

Co se průběhu přípravné služby týče, je řízena tak, aby příprava čekatele prohloubila jeho znalosti hmotného a procesního práva, rozvíjela schopnost aplikovat správné právní předpisy ve vztahu ke konkrétním případům a v neposlední řadě vedla k osvojení procesních postupů a pracovních návyků, které jsou zapotřebí pro řádný výkon funkce soudce, včetně etických principů, jejichž znalost je taktéž potřeba pro výkon soudnictví.⁴⁵

⁴⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015., str. 85.

⁴⁵ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 291.

2.3.2.3 Vyšší soudní úředníci

Vyšší soudní úředník je osoba, která by se dala označit spíše za administrativního pracovníka soudu, který se nicméně podílí na rozhodovací činnosti soudu. Co se týče právní úpravy, je institut vyššího soudního úředníka upraven v zákoně č. 121/2008 Sb. o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství.

Podle zákona o vyšších soudních úřednících se vyšším soudním úředníkem může stát pouze osoba, která je občanem České republiky, je bezúhonná a plně svéprávná a dokončila úspěšně studium vyšších soudních úředníků. Toto studium lze nahradit úspěšně dokončeným bakalářským nebo magisterským vzděláním v oboru právo, či úspěšně ukončeným studiem vyšších úředníků státního zastupitelství.⁴⁶

Hlavním důvodem, proč byl institut vyšších soudních úředníků zaveden do českého soudnictví, byla přetíženost soudců z důvodu neustále se rozšiřujících kompetencí a nutno dodat, že dodnes není tento problém vyřešen, neboť sice došlo k převodu některých kompetencí na vyšší soudní úředníky, avšak takových úředníků není dostatek.⁴⁷

Co se týče činnosti vyšších soudních úředníků, ta je řízena zákonem a pokyny předsedy senátu, pod který je vyšší soudní úředník přiřazen. Do jeho kompetencí podle zákona o vyšších soudních úřednících spadá provádění úkonů jako soudu prvního stupně v občanském soudním řízení a ve správním řízení soudním. Existují však výjimky, které upravuje zákon o VSÚ v §11. Vyšší soudní úředník nesmí kupříkladu vést jednání ve věci samé, či rozhodovat rozsudkem ve věci samé. Co se trestního řízení týče, může vyšší soudní úředník provádět veškeré úkony, až na výjimky, které jsou uvedeny v §12 zákona o VSÚ, což je například vydání trestního příkazu, či příkazu k zatčení.⁴⁸

⁴⁶ § 2 zákona č. 121/2008 Sb. o vyšších státních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství.

⁴⁷ ZÁHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015., str. 87.

⁴⁸ §11-§12 zákon č. 121/2008 Sb. o vyšších státních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství.

2.3.2.4 Asistenti soudců

Každému soudci na Ústavním, Nejvyšším, nebo Nejvyšším správním soudu je jmenován alespoň jeden asistent. Fakultativně může být asistent jmenován i soudcům okresních, krajských, nebo vrchních soudů. Asistenty soudců jmenuje předseda soudu na návrh soudce, ke kterému má být asistent přidělen. V případě, že zanikne funkce soudce, zaniká i funkce k němu přiděleného asistenta.⁴⁹

Asistentem soudce se může stát bezúhonný a plně svéprávný občan České republiky, který úspěšně absolvoval magisterský studijní program v oboru práva. Asistent soudce je povinen zachovávat mlčenlivost o všech věcech, o kterých se dozví v rámci výkonu své funkce asistenta. Asistenti soudců se mohou jako jediní spolu se soudci podílet na výkonu soudnictví vlastními úkony, jelikož jsou pověřeni soudcem, k němuž jsou přiděleni, k provádění úkonů v rámci občanskoprávního a trestního řízení, směřující k usnadnění přípravy jednání a případně i rozhodování ve věci. Asistent soudce, který splňuje požadavky na funkci soudce až na splnění odborné justiční zkoušky, a který vykonával alespoň tříletou praxi u soudu, může požádat o souhlas s ustanovením za soudce a s přidělením ke konkrétnímu soudu, ministerstvo mu na základě toho umožní vykonat odbornou justiční zkoušku.⁵⁰

2.4 Soudní správa

Vymezení orgánů státní správy soudů upravuje zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) ve znění pozdějších předpisů. Podle něho je ústředním orgánem státní správy soudů Ministerstvo spravedlnosti, dalšími orgány pak jsou předseda a místopředsedové Nejvyššího soudu, předseda a místopředseda Nejvyššího správního soudu a předsedové a místopředsedové vrchních, krajských a okresních soudů. Jak je uvedeno v zákoně o soudech a soudcích, úkolem orgánů státní správy soudů je vytvářet podmínky k řádnému výkonu soudnictví, a to zejména v oblasti personální, organizační, hospodářské,

⁴⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015., str. 86.

⁵⁰ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 74.

finanční a výchovné, rovněž mají dohlížet způsobem a v mezích stanovených tímto zákonem na řádné plnění soudům svěřených úkolů. Důležitá je ale skutečnost, že výkon státní správy soudů nesmí zasahovat do jejich nezávislosti.

Předsedové soudů vykonávají státní správu zejména v tom, že zajišťují chod soudu v otázce personální a organizační, tedy zajišťují řádné obsazení soudu vyššími soudními úředníky, soudními tajemníky, soudními vykonavateli, stanoví počty přísedících jejich soudu, a vyřizují personální záležitosti soudců. Dále dohlížejí na přípravu justičních čekatelů, na odbornost soudců, přičemž vytvářejí podmínky pro její zvyšování, stejně jako u ostatních zaměstnanců soudu včetně přísedících. Rovněž dohlíží na řádný chod soudních kanceláří a na poskytování informací soudem na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. Co se týká vlastního provozu soudu, ten výše uvedený zákon svěřuje do rukou ředitele správy soudu. Kromě věcí, týkajících se personálního a administrativního charakteru, umožňuje zákon předsedům soudů určitá dohledová oprávnění k vlastní rozhodovací činnosti soudu, přičemž dbají zejména na důstojnost jednání, dodržování zásad soudcovské etiky i o to, aby nedocházelo ke zbytečným průtahům v řízení. K neméně důležité činnosti předsedů soudů patří vydávání rozvrhu práce, a to po projednání s příslušnou soudcovskou radou. V průběhu kalendářního roku pak může předseda soudu po dohodě s touto radou rozvrh práce změnit, jen ale vyžaduje-li to potřeba nového rozdělení prací u soudu. Jedná se o významné oprávnění předsedy soudu, které významně ovlivňuje samotnou rozhodovací činnost, neboť závazně určuje, jakému soudci konkrétní věc připadne. Rovněž je rozvrh práce i důležitým dokumentem pro organizační chod soudu, protože se od něho odvíjí personální opatření, související s jednotlivými odděleními. Práce předsedy soudu je tedy zásadní pro chod soudu, ale měla by při výměně tohoto důležitého postu na sebe navazovat.

2.4.1 Soudcovské rady

Soudcovské rady jsou upraveny zákonem č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích v §46-59. Jsou zřizovány u všech druhů soudů, přičemž u okresních soudů jen tehdy, je-li k takovému okresnímu soudu přiděleno minimálně deset soudců. Pokud není k danému okresnímu soudu přiděleno ani deset soudců, nahrazuje postavení soudcovské rady shromáždění všech soudců. Soudcovská

rada působí i v rámci Nejvyššího správního soudu. Její působnost a náležitosti jsou obdobné jako v případě ostatních soudcovských rad, avšak upravena je v zákoně č. 150/2002 Sb. soudní řád správní. Pokud však něco v SŘS upraveno není, použije se subsidiárně zákon o soudech a soudcích.⁵¹

Soudcovské rady se skládají obvykle z pěti členů, pouze v případě okresních soudů, kdy je k soudu přiděleno méně než třicet soudců, je taková rada složena pouze ze tří členů. V rámci soudcovské rady nemůže působit předseda soudu ani místopředseda soudu, v případě Nejvyššího soudu ani předsedové jednotlivých kolegií. V tomto případě tím zákonodárce sleduje, aby nedocházelo ke zneužívání postavení předsedů a místopředsedů soudu, kteří jako orgán státní správy odpovídají za chod soudu, a tedy by bylo ohroženo jejich nezávislé rozhodování o otázkách, které jsou předmětem jednání dané soudcovské rady a týkají se zajištění chodu soudu. Členy soudcovských rad a jejich náhradníky volí shromáždění všech soudců, kteří byli přeloženi nebo přiděleni k soudu, v jehož rámci má daná soudcovská rada působit. Soudci volí navržené kandidáty přímo, tajně a výhradně osobně. Funkční období soudcovské rady trvá pět let a svou působnost rada vykonává až do zvolení nové nastupující rady. Funkce člena soudcovské rady může zaniknout spolu s funkcí soudce, nebo v případě, že je soudce jmenován předsedou nebo místopředsedou soudu a byla by tak ohrožena nezávislost rozhodování v rámci rady, nebo například zanikla-li trestní bezúhonnost soudce, či vzdal-li se své funkce dobrovolně.⁵²

Soudcovská rada je svolána, požádá-li o to některý z členů rady, nebo předseda či místopředseda soudu. Svolává ji a její chod a organizaci řídí její předseda, který je povinen radu svolat kdykoli o to některá z oprávněných osob požádá a nikoli jen tehdy, shledá-li to jako účelné. Zákon nestanoví žádnou lhůtu pro svolání soudcovské rady od doby, kdy byl její předseda o svolání požádán, bude tedy záležet na naléhavosti konkrétní otázky, která má být prostřednictvím soudcovské rady řešena. Soudcovská rada projednává čistě záležitosti týkající se vnitřního chodu soudu, je tedy bezpředmětné, aby se těchto jednání účastnila veřejnost a z tohoto důvodu jsou jednání soudcovské rady neveřejná, nepočítáme-li předsedu a místopředsedy soudu. Ti sice nejsou členy jednající rady, ale

⁵¹ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 109.

⁵² KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 110.

k jednání rady mají přístup a rada nemá možnost podniknout jakýkoli krok, aby takové účasti mohlo být zabráněno. Může však být k jednání určitá osoba přizvána, domnívá-li se soudcovská rada, že přítomnost takové osoby bude v průběhu jednání rady ku prospěchu věci. Musí o tom však soudcovská rada rozhodnout usnesením, aby mohla taková osoba k jednání rady být připuštěna.⁵³

Co se týče působnosti soudcovských rad, ta je upravena v §50-53 ZSS. Soudcovská rada se vyjadřuje ke kandidátům na funkci předsedy a místopředsedy daného soudu, má právo vyjádřit se k soudcům, kteří by měli být přiděleni nebo přeloženi k jinému soudu, projednává rozvrh práce včetně jeho navrhovaných změn, a v neposlední řadě se i vyjadřuje k otázkám týkajícím se státní správy soudu.⁵⁴

2.4.2 Nejvyšší soudcovská rada

Nejvyšší soudcovská rada je instituce, která nevzniká u určitého soudu, ale stojí samostatně a představuje hlavní samosprávný orgán celé moci soudní. Zásadní skutečností je, že je na dalších státních mocích, tedy zákonodárné a zejména výkonné, nezávislá. Ústava ČR však s takovým orgánem nepočítá, je v ní zakotveno, že rozhodujícím orgánem je v oblasti správy soudů Ministerstvo spravedlnosti. Výkon státní správy soudů je tedy svěřen přímo ústřednímu orgánu a nepřímo ostatním orgánům státní správy soudů. Nicméně vznik Nejvyšší soudcovské rady prosazuje zejména Soudcovská unie České republiky, nepolitické profesní a dobrovolné stavovské sdružení, i někteří renomovaní soudci. Důvodem pro její vznik je hlavně požadavek na větší nezávislost na dalších státních mocích. V současné době jsou všichni představitelé soudnictví, s výjimkou Soudcovské unie, zároveň zástupci státní správy soudů. Ze strany Soudcovské unie tak existuje obava, že může být na předsedy soudů vyvíjen tlak právě ke zneužití pravomoci, a záleží jen na jejich morálních vlastnostech, zda to ustojí a nepodlehnu. Přestože se jedná o složitou situaci, v praxi se ukazuje, že řešitelná je a že se s ní již několik desítek demokratických právních řádů vypořádalo. V jednotlivých modelech, kde správu justice vykonává nezávislý orgán, se samozřejmě objevují rozdíly, spočívající v míře a druhu převedených pravomocí. V naší republice by

⁵³ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 111.

⁵⁴ Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích, §50-53.

dle dřívějších plánů soudců měla Nejvyšší soudcovská rada převzít část kompetencí Ministerstva spravedlnosti, spravovat soudnictví nezávisle na prioritách jednotlivých ministrů a reprezentovat justici vůči exekutivě a zákonodárcům.

Jako první přišel v roce 2000 se zásadním návrhem způsobu řešení správy soudů tehdejší ministr spravedlnosti, respektovaná osobnost, Otakar Motejl. Z důvodové zprávy návrhu je patrné, že reforma by „vedla k vytvoření takového systému správy soudů, v němž soudci sami budou mít vliv a zároveň i odpovědnost za správu soudní moci a budou tak přispívat k jeho řádnému fungování, zároveň tento systém bude skýtat i nezpochybnitelné záruky pro nezávislý výkon soudnictví“.⁵⁵ Podle tohoto návrhu reforma vycházela z věcného a personálního rozlišení mezi výkonem „správy soudnictví“ a „státní správy soudů“. Zatímco státní správa soudů měla být ponechána ministerstvu a správním útvarům okresních a odvolacích soudů (jen u Nejvyššího soudu ji měl vykonávat jeho předseda), správa soudnictví měla být svěřena vedle předsedů a místopředsedů soudů také nově zřízeným orgánům, a to Nejvyšší radě soudnictví, soudcovským radám okresních a odvolacích soudů a Soudcovské radě Nejvyššího soudu, přičemž Ministerstvo spravedlnosti mělo být z této složky soudní správy vyloučeno. Kromě toho obsahoval návrh Otakara Motejla i změny, týkající se jmenování soudců, novou úpravu dosavadní kárné odpovědnosti soudců a další záležitosti. Na tento návrh reagoval i vytvořený návrh novely Ústavy ČR, dle kterého by došlo k zakotvení nového specifického orgánu do oblasti soudní moci, kterým tedy měla být Nejvyšší rada soudnictví. Zejména nutnost měnit Ústavu vedla k tomu, že byl předložený návrh v Poslanecké sněmovně zamítnut.⁵⁶

Nejvyšší soudcovská rada neboli Nejvyšší rada soudnictví, tak, jak si ji představuje JUDr. Josef Baxa, bývalý předseda Nejvyššího správního soudu, který byl v roce 2014 pověřen bývalou ministryní spravedlnosti Helenou Válkovou přípravou jejího konceptu, je důležitou institucí pro fungování práva, fungování institucí, a celkově pro fungování společnosti. Je přesvědčen, že je to určité téma nebo koncept, alternativa, a hlavně určitá naděje, že situace, kterou někteří představitelé justice dlouhodobě v justičním prostředí popisují, analyzují

⁵⁵ SUCHÁNEK, Radovan. JIRÁSKOVÁ, Věra. *Ústava České republiky v praxi: 15 let platnosti základního zákona*. Praha: Leges, 2009. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-18-9.

⁵⁶ SUCHÁNEK, Radovan a Věra JIRÁSKOVÁ. *Ústava České republiky v praxi: 15 let platnosti základního zákona*. Praha: Leges, 2009. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-18-9.

a kritizují, by se konečně mohla ubrat nějakým jiným směrem. V rámci této přípravy proběhla rozsáhlá dotazníková akce, kde se jednotliví soudci, předsedové soudů i soudcovské rady vyjadřovali, jak oni vidí současný stav státní správy, soudů i celkovou správu soudního systému, v čem spatřují největší přednosti a naopak, kde jsou nejvíce kritičtí.⁵⁷

Jak ve svém projevu připomněl JUDr. Baxa, v justici se neustále naráží na limity dosavadního uspořádání, např. při nutnosti konkrétních personálních kroků v oblasti výběru soudců či jmenování soudních funkcionářů. Justice sama zná do značné míry příčiny svého stavu, ale nedisponuje dostatečnými nástroji k jejich změně. V současné době nic nesvědčí o tom, že Ministerstvo spravedlnosti si uvědomuje, že spravuje jednu ze tří mocí ve státě, že justice není nějakým administrativním aparátem právníků, ale sborem silných individualit, soudcovských osobností, z nichž každý musí být schopen každodenně nést, vykonávat svou ústavní roli, rozhodovat jménem republiky o jiných. Je zřejmé, že je velmi málo oblastí společenského života, do kterých by nezasáhla nebo nemohla zasáhnout soudní pravomoc.⁵⁸

Podle Nejvyššího soudu, který sepsal zelenou knihu justice, by se měla Nejvyšší rada soudnictví zásadně podílet na personálních otázkách, tedy výběru osob pro výkon soudcovské funkce, organizování praxí pro odborné zkoušky, navrhování kandidátů na jmenování soudců, předsedů a místopředsedů prezidentovi republiky, rozhodování o přidělení soudce k výkonu funkce k určitému soudu, o jeho přeložení, nebo dočasném přidělení. Jedním ze zásadních úkolů Nejvyšší rady soudnictví by měl být rovněž dohled nad dodržováním soudcovské etiky, důstojnosti a kvality výkonu soudního rozhodování, za což by měla nést ve značném rozsahu i odpovědnost. Naopak rozpočet a finanční otázky by měly zůstat v rukách Ministerstva spravedlnosti.⁵⁹

Jak ale deklaroval současný ministr spravedlnosti, Jan Kněžínek, vznik Nejvyšší rady soudnictví není aktuální pro toto volební období. Důvodem této

⁵⁷ <https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/nejvyssi-rada-soudnictvi> [online]. [cit. 2019-03-17].

⁵⁸ <https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/nejvyssi-rada-soudnictvi> [online]. [cit. 2019-03-17].

⁵⁹ <http://www.ceska-justice.cz/2016/06/nejvyssi-soud-sepsal-zelenou-knihu-justice-soudcovska-rada-nemuze-byt-pouze-poradnim-organem/> [online]. [cit. 2019-03-17].

skutečnosti je obava, aby se samospráva soudců do sebe takzvaně nezakonzervovala.⁶⁰

Tento postoj poté stvrdil i expertní tým prezidenta Miloše Zemana, dne 17. března 2019 po jeho jednání v Lánech to oznámil mluvčí prezidenta, přičemž hlava státu vznik Nejvyšší rady soudnictví dříve podporovala a za možný stabilizační prvek justice ji označovala už v roce 2015.

⁶⁰ <https://www.radio.cz/cz/rubrika/bulletin/denni-souhrn-zprav-2018-10-21> [online]. [cit. 2019-03-17].

3. Soudní moc v SRN

Spolková republika Německo je federativním státem, který má parlamentní systém vládnutí. Hlavním bodem parlamentního systému je spolkový prezident, který má převážně reprezentativní charakter a jeho politické pravomoci jsou značně omezené. Naproti tomu spolkový kancléř je důležitým prvkem spadajícím do politického systému SRN a svědčí o tom i jeho postavení, jelikož je jen velmi těžko odvolatelný.⁶¹ Z tohoto důvodu je někdy německý parlamentní systém označován též jako kancléřský.⁶² Obdobně jako v České republice se státní moc v Německu dělí na tři druhy: moc zákonodárnou, moc výkonnou a moc soudní.

Co se týče německého Základního zákona, ten byl přijat v roce 1949. Vzhledem k historickému vývoji Německa došlo v rámci Základního zákona k pevnému zakotvení lidských práv. Ty jsou dokonce součástí tzv. věčné klauzule, která má znemožnit jakoukoli změnu těchto zakotvených lidských práv.⁶³ Cílem ZZ je především zajištění základních osobních práv a svobod, včetně práv politických, současně zajištění rovnosti občanů, organizací a jiných institucí před zákonem.⁶⁴

Soudní moc, respektive organizace soudnictví, je upravena v hlavě IX. Základního zákona. Nejdůležitějším článkem této hlavy je článek 92, který označuje soudce za kompetentní osoby, kterým je svěřena soudní pravomoc, a zároveň článek upravuje i jednotlivé stupně soudů, které v rámci německého soudnictví fungují. Článek 92 zároveň upravuje přidělování jednotlivých kompetencí v rámci organizace soudní moci mezi Spolek a Spolkové země.⁶⁵ Současné se Základním zákonem nalezneme stěžejní úpravu v zákoně o organizaci soudnictví z roku 1877 (tzv. Gerichtsverfassungsgesetz).

⁶¹ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Komparace politických systémů*. V Praze: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7., str. 189.

⁶² ŘÍCHOVÁ, Blanka. Úvod do současné politologie: [srovnávací analýza demokratických politických systémů]. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-628-4., str. 63.

⁶³ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Komparace politických systémů*. V Praze: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7., str. 190.

⁶⁴ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států: (srovnávací studie)*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-606-7., str. 89.

⁶⁵ Článek 92 Základního zákona.

Úprava německého soudnictví byla Základním zákonem svěřena zákonodárcům, až na pár výjimek, kterými jsou základní principy důležité pro výkon soudnictví, a které vzhledem k jejich povaze upravuje Základní zákon sám.

3.1 Organizace soudní moci

Soustava soudů je upravena kromě Základního zákona i Zákonem o organizaci soudnictví z roku 1877. Mimo tyto dva základní prameny úpravy německého soudnictví můžeme nalézt úpravu i v jiných zákonech podle toho, o který druh soudnictví se jedná. Například ústavní soudnictví, které je velmi silně zakotveno v Základním zákoně, je taktéž upraveno zákonem o ústavním právu (Gesetz über das Bundesverfassungsgericht). Dále je to například zákon o pracovním soudu (Arbeitsgerichtsgesetz), správní soudní řád (Verwaltungsgerichtsordnung), pravidla finančního soudu (Finanzgerichtsordnung), či zákon o sociálním soudu (Sozialgerichtsgesetz). V případě, že některý z těchto speciálních zákonů danou problematiku neupravuje, použije se subsidiárně GVG.⁶⁶

3.1.1 Soudy

Dělení jednotlivých soudů německé soudní soustavy probíhá ve dvou rovinách: v rovině vertikální a horizontální. V rovině vertikální se soudy dělí obdobně jako v České republice do několika stupňů. Nemůžeme ovšem jednoznačně říci, kolika stupňová vlastně soudní soustava v SRN je, jelikož to závisí na jednotlivých odvětvích soudů. Tím se dostávám k horizontálnímu dělení soudní soustavy na pět odvětví. Prvním odvětvím je odvětví obecné (někdy taky uvedeno jako řádné), které v sobě zahrnuje civilní a trestní soudnictví. Druhým odvětvím je pracovní soudnictví, třetím odvětvím pak správní soudnictví. Čtvrtým a pátým odvětvím jsou sociální a finanční soudnictví. Mimo toto dělení pak stojí ještě ústavní soudnictví, které má zvláštní povahu.⁶⁷

⁶⁶ SCHILKEN, Eberhard. Gerichtsverfassungsrecht. 4. Auflage. München: Heymann, 2007, str.273.

⁶⁷ https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-de-cs.do [online]. [cit. 2019-03-12].

3.1.1.1 Obecné soudy

Obecné soudnictví je čtyřčlankové a soustava těchto soudů se skládá z Obvodního soudu, Zemského soudu, Vrchního zemského soudu a Spolkového soudního dvora. Nejvyšší instanci obecných soudů tvoří Spolkový soudní dvůr (Bundesgerichtshof), který sídlí v Karlsruhe.⁶⁸ Obecné soudy řeší občanskoprávní spory, rodinné věci i trestněprávní záležitosti, které nespádají do pravomoci správních soudů, nebo pokud pro ně nebyl zřízen speciální soud.⁶⁹ Příkladem speciálních soudů mohou být podle §14 GVG námořní soudy, nebo vojenské soudy.

Podle §22 GVG rozhodují v rámci obvodních (nebo také okresních) soudů samosoudci, nestanoví-li zákon jinak. Dalším prvkem obecných soudů je prezidium, tvořené všemi soudci daného soudu, v jehož čele stojí předseda.

Hmotněprávní úprava trestního práva je obsažena v Trestním zákoníku. Trestní řízení je upraveno v Trestním řádu, a v Zákoně o organizaci soudnictví, kde je upraven i civilní proces, a ten je zároveň řízen i Občanským a Obchodním zákoníkem. Nesmíme opomenout, že pokud je pachatelem trestného činu mladistvý, bude souzen, obdobně jako u nás, Zákonem o soudech mládeže.⁷⁰

Věcnou příslušnost k projednávání jednotlivých sporů určuje Zákon o organizaci soudů. Podle něj jsou obvodní soudy příslušné k projednání občanskoprávního sporu, ve kterém vymáhaná částka nepřesahuje 5000 EUR a zároveň řízení vycházející ze sporů o nájmu. Obvodní soudy také projednávají věci týkající se rodinného práva.⁷¹ Co se týče trestního řízení, jsou obvodní soudy podle § 24 příslušné k projednávání všech věcí, u nich není jako příslušný soud ustanoven soud zemský.

V rámci zemských soudů jsou zřizovány komory (občanskoprávní a trestní), před kterými jsou projednávány spory, ke kterým podle Zákona o organizaci soudů nejsou příslušné soudy obecné.⁷² Před zemskými soudy jsou například projednávány v prvním stupni spory, kdy vymáhaná částka, která je předmětem řízení, činí sumu vyšší než 5000 EUR, nebo spory, kdy žalobce

⁶⁸ § 12 Gerichtsverfassungsgesetz.

⁶⁹ §13 Gerichtsverfassungsgesetz.

⁷⁰ BEULKE, Werner. Strafrecht. 11. Auflage. Heidelberg, München, Landsberg, Frechen, Hamburg: C.F. Müller, 2010, str. 19.

⁷¹ §23 Gerichtsverfassungsgesetz.

⁷² §60 Gerichtsverfassungsgesetz.

požaduje náhradu škody, která mu byla způsobena překročením pravomocí soudců, nebo jiných státních úředníků.⁷³ V trestním řízení je zemský soud příslušný v těch řízeních, kdy to stanoví zákon. Jedná se zejména o závažné trestné činy, jako je například sexuální násilí na dítěti s následkem smrti, či vražda. Také je podle §24 obvodní soud příslušný v řízení, kdy hrozí pachateli trestného činu uložení trestu odnětí svobody přesahující dobu čtyř let.⁷⁴

Vrchní zemské soudy jsou příslušné k rozhodování o opravných prostředcích proti rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o opravném prostředku proti rozhodnutí obvodního soudu. Jedná se o tzv. revizi, která je podávána proti rozhodnutí zemských soudů.⁷⁵

Jako poslední uvádím Spolkový soudní dvůr, který rozhoduje o podaném dovolání, kterým je napadeno rozhodnutí Vrchního zemského soudu o opravném prostředku.⁷⁶

3.1.1.2 Zvláštní soudy

Ústavní zakotvení zvláštních soudů nalezneme v článku 95 Základního zákona, který říká, že kromě obecného soudnictví Spolek zřizuje nejvyšší soudní dvory několika dalším uznaným odvětvím soudnictví, a to konkrétně pracovněprávnímu soudnictví, správnímu soudnictví, finančnímu soudnictví a sociálnímu soudnictví.⁷⁷

Příslušnost jednotlivých odvětví soudnictví § 13 Zákona o organizaci soudnictví a mimo něj ještě jednotlivé řády, které se vždy týkají daného odvětví soudnictví. V případě pracovněprávního soudnictví je klíčovým právním řádem Zákon o pracovních soudech (Arbeitsgerichtsgesetz), správní soudnictví je upraveno Správním soudním řádem (Verwaltungsgerichtsordnung), finanční soudnictví upravuje Finanční soudní řád (Finanzgerichtsordnung) a úpravu sociálního soudnictví nalezneme v Zákoně o sociálních soudech (Sozialgerichtsgesetz).

⁷³ §71 Gerichtsverfassungsgesetz.

⁷⁴ §24 Gerichtsverfassungsgesetz.

⁷⁵ §121 Gerichtsverfassungsgesetz.

⁷⁶ 135 Gerichtsverfassungsgesetz.

⁷⁷ Článek 95 Základního zákona.

Důležitým pojmem, který úzce souvisí se zvláštními druhy soudů, je tzv. pořad práva. Ten ve své podstatě znamená podmínku, kdy je pro řádně zahájené řízení, ve kterém lze vydat rozhodnutí, třeba správně zvolit soud, který bude ve věci rozhodovat. Lépe řečeno ukládá tomu, kdo se domáhá svých práv před soudem, aby tak učinil u k tomu příslušnému soudu.⁷⁸

Pracovněprávní soudnictví je tedy, jak už bylo zmíněno, upraveno kromě zákona o organizaci soudnictví hlavně v Zákoně o pracovních soudech, který upravuje, mimo jiné, hlavně příslušnost pracovněprávního soudu rozhodovat v tom kterém řízení. Pracovněprávní soudy jsou příslušné zejména v řízeních, ve kterých vzniká spor z kolektivních smluv, ať už mezi stranami, či mezi jednou ze stran a třetími osobami. Dále je příslušný v řízení takřka nejobvyklejším, a to mezi zaměstnanci a zaměstnavateli.⁷⁹ Soustava pracovněprávních soudů je na rozdíl od obecného soudnictví pouze tříčlanková a skládá se z Pracovních soudů, Zemských pracovních soudů a na vrcholu stojí Spolkový pracovní soud.⁸⁰ Zajímavý je způsob, jakým je v rámci pracovněprávních soudů rozhodováno. V prvním stupni rozhoduje tříčlenný orgán (dalo by se říci senát), přičemž v čele stojí soudce profesionál a po jeho boku pak zasedají dva laičtí soudci. Jeden z nich je vybrán ze sféry zaměstnanců a druhý zase z opačného konce, tedy ze sféry zaměstnavatelů.⁸¹ Proti rozhodnutí prvostupňového soudu, respektive Pracovního soudu, se lze odvolat k Zemskému pracovnímu soudu a v případě, že ani ten odvolání nevyhoví, lze podat stížnost pro porušení práva a tou se v podstatě pomyslně odvolat ke Spolkovému pracovnímu soudu.⁸²

Co se týče finančního soudnictví, to je upraveno taktéž v Zákoně o organizaci soudnictví a primárně se použije Finanční soudní řád. Příslušnost pracovněprávních soudů je upravena v § 33 Finančního soudního řádu, kde je uvedeno, že tato odnož soudnictví je příslušná k řešení sporů z dávek, cel, či poplatků, které jsou občané povinni odvádět do státního rozpočtu.⁸³ Soustava soudů finančního soudnictví je na rozdíl od ostatních druhů soudnictví pouze dvoučlanková. V první instanci rozhodují Finanční soudy, které odpovídají úrovni

⁷⁸ KÖBLER, Gerhard. Juristisches Wörterbuch: Für Studium und Ausbildung. 14. Auflage. München: Verlag Franz Vahlen GmbH, 2007, s. 345.

⁷⁹ §3 Arbeitsgerichtsgesetz.

⁸⁰ §2 Arbeitsgerichtsgesetz.

⁸¹ §20 Arbeitsgerichtsgesetz.

⁸² §92 Arbeitsgerichtsgesetz.

⁸³ §33 Finanzgerichtsordnung.

Vrchním zemským soudům obecného soudnictví, a druhou a zároveň nejvyšší instancí je Spolkový soudní dvůr, který sídlí v Mnichově.⁸⁴

Sociální soudy jsou upraveny Zákonem o sociálních soudech. Jejich soustava je, obdobně jako v případě soudů pracovněprávních, tříčlanková a je tvořena Sociálními soudy, Zemskými sociálními soudy a Spolkovým sociálním soudem.⁸⁵ Kromě stejného počtu stupňů soudní soustavy se sociální soudnictví shoduje s pracovněprávním soudnictvím i ve způsobu rozhodování, kdy obdobně rozhodují tříčlenné komory složené z jednoho profesionálního soudce a dvou soudců laiků.⁸⁶ Sociální soudy jsou příslušné zejména k rozhodování sporů týkajících se veřejného zdravotního pojištění, sociálního pojištění či důchodového pojištění. Současně je sociální soud příslušný i k projednávání soukromoprávních věcí, jako jsou například právě výše zmíněné spory o zdravotním pojištění, pokud tyto dopadají na třetí osoby.⁸⁷

Posledním druhem zvláštního soudnictví je správní soudnictví. Správní soudnictví v SRN je velice úzce spjato se sociálním soudnictvím a s finančním soudnictvím. Soustava správních soudů je taktéž tříčlanková a její součástí jsou Správní soudy, Vrchní správní soudy (v některých Spolkových zemích též označovány jako Správní soudní dvory) a nejvýše postavený je Spolkový správní dvůr se sídlem v Lipsku.⁸⁸ Příslušnost správních soudů je dána § 40 Správního soudního řádu, který říká, že správní soudy jsou příslušné rozhodovat o všech věcech, které mají veřejnoprávní charakter, ale zároveň nespádají do rozhodování ústavního soudnictví.⁸⁹ Zjednodušeně řečeno jde o veřejnoprávní spory, ve kterých na jedné straně vystupuje subjekt moci veřejné.

3.1.2 Spolkový ústavní soud

Ústavní soudnictví v Německu je, obdobně jako u nás, založeno na koncentrovaném modelu, kdy je rozhodování svěřeno do rukou jediného specializovaného orgánu, jenž je oddělen od soustav všech ostatních soudů. Jedná se o Spolkový ústavní soud (Bundesverfassungsgericht), který je nejvyšším

⁸⁴ §2 Finanzgerichtsordnung.

⁸⁵ §2 Sozialgerichtsgesetz.

⁸⁶ §12 Sozialgerichtsgesetz.

⁸⁷ §51 Sozialgerichtsgesetz.

⁸⁸ §2 Verwaltungsgerichtsordnung.

⁸⁹ §40 Verwaltungsgerichtsordnung.

orgánem ochrany ústavnosti, a který byl vytvořen Základním zákonem SRN z roku 1949. a Zákonem o Spolkovém ústavním soudu z roku 1951, přičemž v tom samém roce i poprvé zahájil svou činnost. Dalšími orgány ochrany ústavnosti jsou ústavní soudy jednotlivých spolkových zemí, které v rámci svých pravomocí kontrolují dodržování zemských Ústav.⁹⁰

Spolkový ústavní soud tvoří 16 soudců, jejichž funkční období je 12 let. Soudci Spolkového ústavního soudu jsou voleni dvěma institucemi; polovinu soudců volí Spolkový sněm a druhou polovinu volí Spolková rada.⁹¹ Znovuzvolení soudce po uplynutí dvanáctiletého funkčního období již není možné. Toto opatření vnáší pozitivní vlivy na nezávislost soudců Spolkového ústavního soudu, neboť na základě těchto podmínek není v jejich zájmu “vyšlapávat si cestičku“ ke svému znovuzvolení u různých politických činitelů.⁹²

Funkce soudce Spolkového ústavního soudu je přísně omezena. Kromě požadavku věku, který je omezen hranicí minimálně čtyřicet let, je kladen požadavek primárně na vysokou odbornou kvalifikaci kandidátů na funkci soudce Spolkového ústavního soudu.⁹³

Soud se skládá ze dvou osmičlenných Senátů, které jsou na sobě vzájemně nezávislé a mají odlišnou příslušnost. Pro lepší odlišení se jednomu ze Senátů přezdívá Senát základních práv (Grundsrechtssenat) a druhému Senát práv států (Staatrechtssenat). Pro rozhodování v rámci jednotlivých Senátů je zapotřebí účasti vždy alespoň šesti soudců. Senát zasedá k jednání minimálně dvakrát za měsíc a jedná zhruba dva až tři dny. Senáty se dále dělí na tříčlenné komory, z čehož vyplývá, že vzhledem k tomu, že jsou Senáty Spolkového ústavního soudu osmičlenné, jeden ze soudců působí naráz ve dvou komorách.⁹⁴

Kompetence Spolkového ústavního soudu lze dělit do několika podskupin. První z nich jsou spory vzniklé mezi ústavními orgány Spolku, nebo mezi orgány Spolku a jednotlivými zeměmi. Do druhé skupiny lze zařadit kontrolu ústavnosti jednotlivých norem. V tomto případě jde především o kontrolu toho, zda zemské

⁹⁰ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Komparace politických systémů*. V Praze: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7, str. 202.

⁹¹ Článek 94 Základního zákona.

⁹² KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států: (srovnávací studie)*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-606-7., str. 389.

⁹³ HLOUŠEK, Vít. KOPEČEK, Lubomír. ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. 2. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2018. ISBN 978-80-7485-150-6., str. 154.

⁹⁴ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států: (srovnávací studie)*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-606-7., str. 390.

či spolkové normy jsou v souladu se Základním zákonem, nebo zda zemské normy nejsou v rozporu s normami spolkovými. Do třetí podskupiny spadá rozhodování o ústavních stížnostech, které je nejrozsáhlejší náplní práce soudců Spolkového ústavního soudu. Ústavní stížnost může podat každý (fyzická i právnická osoba), kdo se domnívá, že byl zkrácen na svých ústavou zaručených základních právech a svobodách. Čtvrtá podskupina je tvořena rozhodovacími pravomocemi Spolkového ústavního soudu týkajícími se rozpouštění politických stran, či žalobám proti spolkovému prezidentu, nebo soudcům v případě, že porušili ústavu v rámci výkonu své svěřené funkce. Do páté a zároveň poslední podskupiny by se dala zařadit působnost Spolkového ústavního soudu ohledně rozhodování ve věcech volebních.⁹⁵

3.1.3 Soudci a další soudní osoby

Právní postavení soudců upravují kromě Základního zákona i zvláštní zákony spolkových zemí. Důležitým pramenem, který upravuje postavení, práva a povinnosti soudců, je Zákon o soudcích (Deutsches Richtergesetz). Jmenováním soudců spolkových soudů je pověřen spolkový prezident, který má zároveň pravomoc soudce i odvolat. V případě zemských soudců přiznává Základní zákon spolkovým zemím prostor, aby si samy stanovily možnost, že by zemské soudce jmenoval zemský ministr spravedlnosti, který bude mít podporu Výboru pro volbu soudců. Je tomu tak například u soudců Spolkového disciplinárního soudu, či Vojenského služebního soudu.⁹⁶ Soudce je do své funkce ustanoven jmenovací listinou, ve které musí být uvedena forma soudcovského poměru a případně čas trvání této funkce.⁹⁷ Po tom, co je soudce jmenován do funkce, musí složit přísahu, kterou přednese před soudem, nebo veřejně.⁹⁸

Podle Zákonu o soudcích se dají soudcovské funkce dělit do čtyř skupin: soudce na příkaz, soudce na zkoušku, soudce na určitý čas a doživotní funkce soudce. Doživotní soudci působí u všech soudů všech druhů soustav, zatímco soudci na zkoušku jsou omezeni tím, že nemohou vykonávat svou funkci první rok po svém jmenování zcela naplno. Je jim totiž odejmuta pravomoc rozhodovat

⁹⁵ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států: (srovnávací studie)*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-606-7., str. 392.

⁹⁶ Článek 60 Základního zákona.

⁹⁷ § 17 Deutsches Richtergesetz.

⁹⁸ §38 Deutsches Richtergesetz.

v insolvenčním řízení a zároveň v řízení o sporech vzniklých z rodinného práva. Současně soudce na zkoušku nesmí vykonávat určité funkce, jako je třeba funkce předsedy senátu.⁹⁹

Funkce soudce zaniká několika způsoby. Z úřadu je propuštěn soudce, který už není Němcem¹⁰⁰, nebo byl jmenován vojákem z povolání¹⁰¹, nebo pokud pro neslučitelnost funkcí nesložil ve stanovené lhůtě svůj mandát člena Spolkového sněmu, či mandát člena zákonodárského sboru některé ze Spolkových zemí. Dalším důvodem pro zánik funkce je případ, kdy je soudce pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin, za který mu hrozí odnětí svobody na dobu minimálně jednoho roku.¹⁰²

Soudcem se podle německého práva může stát pouze Němec, který dosáhl požadovaného vzdělání a zároveň splnil určené zkoušky. Doba právnický zaměřeného studia je čtyřletá, ale může být i kratší, nikdy však méně než dva roky. Většina studentů však nezvládne dokončit studium dříve než za pět let. Tato fáze je zakončena univerzitní zkouškou, po které následuje ještě fáze druhá, která trvá 2,5 roku a po ní následuje druhá státní zkouška. Až poté, co student úspěšně splní obě státní zkoušky, může se stát čekatelem.¹⁰³

Přípravná služba čekatelů probíhá povinně dva roky u obecných soudů, na státním zastupitelství, nebo třeba u advokátů. Pravomoci čekatelů (tzv. referendářů) stanoví Zákon o organizaci soudů.¹⁰⁴

Ti, kteří se chtějí stát soudcem, se musí přihlásit k zemskému ministerstvu spravedlnosti, které na základě státní zkoušky vybere vhodné kandidáty a přidělí jim funkci soudce na zkoušku, která trvá od tří do pěti let. V případě, že budou tuto funkci zastávat svědomitě a zodpovědně a jakožto soudci se osvědčí, budou jmenováni do funkce soudce na doživotí. V případě, že neprokáží dostatečné znalosti a dovednosti ve funkci soudce na zkoušku, soudnictví opustí.¹⁰⁵

⁹⁹ MAURER, H. Staatsrecht I, Grundlagen. Verfassungsorgane. Staatsfunktionen. 4. Aufl. München: C. H. Beck, 2005., str. 70.

¹⁰⁰ Článek 116 Základního zákona.

¹⁰¹ §21 odst. 1 Deutsches Richtergesetz.

¹⁰² §21 odst. 1 Deutsches Richtergesetz.

¹⁰³ MUSIL, J. Právnická povolání ve Spolkové republice Německo. Bulletin advokacie, 1990, č. 4., str. 98.

¹⁰⁴ §10 Gerichtsverfassungsgesetz.

¹⁰⁵ MUSIL, J. Právnická povolání ve Spolkové republice Německo. Bulletin advokacie, 1990, č. 4., str. 99.

Stejně jako u nás, i v Německu funguje institut vyšších soudních úředníků (Rechtspfleger). Právní úpravu tohoto institutu nalezneme v čl. 92 Základního zákona. Vztah mezi vyššími soudními úředníky není založen na závislosti; vyšší soudní úředníci jsou povinni postupovat podle zákona, nikoli podle “doporučení“ soudců, a ti zase mají za úkol dohlížet, aby skutečně vyšší soudní úředníci rozhodovali v souladu s právními předpisy. Vyšší soudní úředníci zpravidla nerozhodují ve složitých věcech, ve kterých je třeba užití cizího právního řádu, proto danou věc raději předloží k rozhodnutí soudci. Zákon o vyšších soudních úřednících obsahuje v §3 taxativní výčet pravomocí vyšších soudních úředníků.

3.1.4 Orgány soudu

3.1.4.1 Prezidium soudu

Nejběžnějším orgánem, který se vytváří u všech soudů všech soudních soustav, je prezidium. V jeho čele stojí prezident a zvolení členové. Počet členů daného prezidia je odvislý od počtu soudců určitého soudu. Pokud je soudců na daném soudu více než osmdesát, do prezidia bude voleno deset členů. Pokud je soudců čtyřicet, členů prezidia bude voleno osm. V případě soudu s dvaceti soudci bude prezidium složeno z šesti volených členů, v případě soudu o osmi soudcích se bude prezidium skládat ze čtyřech členů a pokud má některý ze soudů méně než osm členů, skládá se prezidium ze všech těchto soudců. Prezidium určuje obsazení senátů a rozděluje úkoly.¹⁰⁶

3.1.4.2 Soudcovské rady

Soudcovské rady jsou složeny ze tří, nebo pěti členů, což závisí na tom, o jaký Spolkový soud se jedná. V případě Spolkového patentového soudu a Spolkového soudního dvora bude tato rada pětičlenná, u ostatních Spolkových soudů pouze tříčlenná. Členové těchto rad jsou voleni přímou tajnou volbou na čtyřleté funkční období.¹⁰⁷

Soudcovské rady se scházejí minimálně jednou měsíčně na neveřejném zasedání. Náplní jejich činnosti je určování pracovní doby soudců, kontrolují

¹⁰⁶ §21a Gerichtsverfassungsgesetz.

¹⁰⁷ §50 Deutsches Richtergesetz.

vzdělávání soudců a jiných zaměstnanců soudu, ale nejdůležitějším úkolem je vytváření rozvrhu práce.

3.1.4.3 Prezidentské rady

Prezidentské rady jsou zřizovány obligatorně u všech druhů nejvyšších soudů Spolku. Co se složení těchto rady týče, je třeba odlišit Spolkový soudní dvůr a Spolkový patentový soud, v jejichž případě je prezidentská rada složena z předsedy, kterým je prezident soudu, jeho stálého zástupce, dvou členů volených z řad prezidia soudu a třech dalších členů. V případě zbylých nejvyšších soudů Spolku je taktéž v čele předseda soudu, kterým je prezident daného soudu, jeho stálý zástupce, avšak na rozdíl od předchozích dvou soudů, v tomto případě je namísto dvou členů z prezidia soudu volen pouze jeden člen, a namísto tří dalších členů jsou voleni pouze dva. Obdobně jako v případě soudcovských rad je funkční období čtyřleté.¹⁰⁸

Hlavní pravomocí prezidentské rady je vyjádřit se ke jmenování soudce spolkového soudu formou vydaného stanoviska, které předloží ve lhůtě dvou měsíců od dožádání tohoto stanoviska. Soudce spolkového soudu může být jmenován až na základě stanoviska prezidentské rady a následně uplynutí dvouměsíční lhůty.¹⁰⁹

¹⁰⁸ §54 Deutsches Richtergesetz.

¹⁰⁹ §57 Deutsches Richtergesetz.

4. Nezávislost soudní moci v ČR

Ústavní soud prostřednictvím své judikatury vykládá Ústavu tak, že nezávislost soudů je chápána jako jejich institucionální nezávislost na zákonodárné a výkonné moci. Nezávislost konkrétního soudce je pak ve vzájemném vztahu s nestranností soudce a soudu.¹¹⁰

Princip soudcovské nezávislosti má lehce odlišný cíl než demokratický princip. Většinu času působí bok po boku, ale v některých situacích jdou proti sobě.¹¹¹ Například proti rozhodnutí soudu nelze sepsat petici, nebo podat stížnost (vyjma ústavní stížnosti, kterou lze podat po vyčerpání všech opravných prostředků v řízení před obecnými soudy u Ústavního soudu, pokud došlo k nezákonnému zásahu do stěžovatelových Ústavou zaručených základních práv a svobod.) Jinak ale demokratický princip spolu s principem nezávislosti soudní moci směřují ke stejnému cíli. Příkladem je rovnost stran před soudy a zákonem poskytovaná záruka, že se občan může domáhat svých práv i vůči státu.

Judikatura ústavního soudu zároveň uvádí, že „pro splnění podmínky nezávislosti je nezbytné, aby soud mohl opřít svá rozhodnutí o svůj vlastní svobodný názor na fakta a na jejich právní stránku, aniž by měl jakýkoli závazek vůči stranám nebo veřejným orgánům“.¹¹²

Princip nezávislosti se ovšem netýká výlučně soudců, ale vztahuje se i na jiné subjekty, kterým je svěřena určitá rozhodovací pravomoc, a které jsou povinny vykonávat svoji činnost v souladu s tímto základním ústavním principem. Jedná se například o vyšší soudní úředníky nebo o pracovníky Probační a mediační služby. V zákoně č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě je upravena nezávislost v tom smyslu, že úředník Probační a mediační služby je povinen řídit se primárně zákony a jinými právními předpisy, dále pak pokyny samosoudce, nebo předsedy senátu (v přípravném řízení i pokyny státního zástupce), avšak tyto nesmí ovlivňovat způsob a výsledek prováděné mediace.¹¹³

¹¹⁰ ŠIMÍČEK, Vojtěch. SUCHÁNEK, Radovan a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7.

¹¹¹ ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, str. 83.

¹¹² Nález Ústavního soudu ČR, ze dne 3. 7. 2000, sp. zn. ÚS Pl. ÚS 16/2000, dostupný z ASPI.

¹¹³ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2., str. 6.

Faktem je, že nikdo nesmí zasahovat do nezávislé rozhodovací činnosti soudů, respektive soudců, avšak v občanském soudním řízení může být rozhodovací činnost soudu, potažmo soudce, ovlivněna závazným právním názorem vyplývajícím z rozhodnutí soudu druhého stupně o řádném, nebo mimořádném opravném prostředku. V takovém případě je soud povinen se takovým právním názorem řídit, tedy je ovlivněna jeho nezávislost na jiných orgánech.¹¹⁴

4.1 Ústavní zakotvení nezávislosti

Úpravu nezávislosti soudní moci najdeme v několika stěžejních právních předpisech. Prvním z nich je Listina základních práv a svobod, která v článku 36 zaručuje každému možnost domáhat se určitým postupem svých práv u nezávislého a nestranného soudu.¹¹⁵

Úprava v článku 81 Ústavy České republiky nám říká, že je soudní moc vykonávána nezávislými soudy jménem republiky.¹¹⁶ Z tohoto článku tedy lze dovést, že soudní pravomocí jsou nadány soudy, u nichž je vyžadována nezávislost, jako jedna z hlavních záruk spravedlnosti. Článek 81 také upřesňuje, že princip nezávislosti je principem obecným, který se vztahuje na všechny soudy, které působí na území České republiky, tudíž i na Ústavní soud, který stojí mimo soustavu obecných soudů.¹¹⁷

Z článku 82 odst. 1 zároveň můžeme vyčíst, že podmínka nezávislosti není vyžadována pouze na soudech, jakožto institucích spravedlnosti, ale i na jednotlivých soudcích. Jde tedy o nezávislost na státní moci a jejích jednotlivých složkách a zároveň i nezávislost na politickém systému.

4.2 Mezinárodní právní úprava nezávislosti

Co se týče mezinárodní úpravy nezávislosti, ráda bych zmínila Základní principy nezávislosti soudnictví (Basic Principles on the Independence of the

¹¹⁴ Usnesení NS ze dne 12.1.2005, sp. zn. 21 Cul 3/2004, dostupný z ASPI.

¹¹⁵ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2, str. 5

¹¹⁶ Čl. 81 zák. č. 1/1993 Ústava ČR.

¹¹⁷ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2, str. 6

Judiciary), které byly přijaty Valným shromážděním OSN roku 1985 v Miláně.¹¹⁸ Mezi tyto principy patří: zajištění nezávislosti soudnictví zakotvením v Ústavě a zároveň donucení ostatních orgánů k jejímu respektování; vyloučení veškerých vlivů, hrozeb, nebo nátlaku vůči soudcům; ojedinělost příslušnosti soudnictví pro rozhodování všech věcí tzv. „justiční povahy“; vyloučení nepřístojných zásahů do jednotlivých soudních procesů mimosoudními orgány; musí být zachováno právo každého domáhat se svých práv v řízení před řádnými soudy; proces před soudy musí splňovat podmínku spravedlnosti; jednotlivé státy jsou povinny zajistit dostatečné podmínky a zdroje pro výkon pro výkon řádného soudnictví; musí být respektována politická práva jednotlivých soudců, kam lze řadit například svobodu projevu, avšak pouze pokud jsou tyto projevy v souladu s důstojností vykonávaného úřadu a nesmí dojít k narušení nezávislosti a nestrannosti soudnictví; soudcům musí být umožněno vytvářet, nebo být členy asociací, které zastupují jejich zájmy; při volbě soudců musí být zajištěn spravedlivý a rovný přístup, který nemůže diskriminovat z nepřístojných důvodů některé z kandidátů (výjimkou z takového pravidla může být požadavek určitého státního občanství); požadavek zákonného zakotvení základních náležitostí funkce soudce (výše odměny, funkční období apod.); jistota ve smyslu výkonu funkce až do důchodového věku, případně do konce funkčního období; kariérní postup soudců musí být založen zcela na objektivních faktorech; přiřazování soudců k jednotlivým případům musí být vždy vnitřní záležitostí správy soudu; soudci jsou vázáni mlčenlivostí o skutečnostech, které se dozvěděli během výkonu své funkce, nebo o věcech, které s výkonem soudnictví bezprostředně souvisejí; záruka soudcovské imunity vůči občanskoprávní žalobě o náhradu škody způsobené v souvislosti s výkonem soudnictví; zajištění spravedlnosti řízení o kárném provinění soudce a následném postihu z toho plynoucím; zbavení funkce soudce jedině z důvodu nemožnosti jejího vykonávání, nebo na základě předchozího nepřístojného chování soudce; soulad rozhodování o přeložení nebo zbavení funkce s obecnými požadavky na soudní rozhodování a zároveň podrobení takového rozhodování nezávislému přezkumu, ledaže by rovnou o takové věci rozhodoval nejvyšší soud.¹¹⁹

¹¹⁸ MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-748-3, str. 150.

¹¹⁹ Rezoluce Valného shromáždění OSN 40/32 ze dne 29.11.1985 a 40/146 ze dne 13.12.1985. Dostupné z <<http://www2.ohchr.org/english/law/judiciary.htm>.

Co se týče Evropského soudu pro lidská práva, ten v rozsudku Bryan proti Spojenému království vyjmenoval základní kritéria pro určení nezávislosti soudu. Označil za ně například způsob ustanovování jednotlivých soudců; i přesto, že jsou soudci jmenováni zákonodárnou, potažmo výkonnou mocí, nemusí to nutně znamenat závislost soudní moci na moci zákonodárné a výkonné, nesmí však způsob jejich jmenování do budoucna ovlivňovat rozhodování soudu. Dalším kritériem je funkční období, které může být dle libovůle jednotlivých států stanoveno buď na určitou dobu (například pět let) nebo doživotně. ESLP však nemá v oblibě krátká funkční období. Důležitým kritériem jsou i záruky proti vnějším tlakům, které zaručují soudům například právo na tajnou poradou senátu, aby nemohlo dojít k žádnému ovlivnění vnějšími vlivy.¹²⁰ Posledním kritériem je vnější dojem nezávislosti soudního orgánu, neboť dle ESLP „*nestačí pouze to, že je spravedlnost uskutečňována, ale musí být vidět, že je uskutečňována*“.¹²¹

Pro úplnost je třeba zmínit ještě pohled Soudního dvora EU na nezávislost vnitrostátních soudů. Do pravomoci SDEU sice nespadá kritika soudů a obdobných orgánů členských států za to, že by porušovaly právo na spravedlivý proces tím, že by nebyly nezávislé či nestranné, ale může konstatovat, že některý orgán, tvářící se jako soud, nesplňuje některý ze základních definičních požadavků na soud, a z toho důvodu podle SDEU ho nelze označit za “soud členského státu“ a nebude mu umožněno pokládat předběžné otázky podle článku 267 SFEU.¹²²

4.3 Institucionální nezávislost

Nezávislost soudu je jednou ze záruk právního státu, tedy toho, že soudní moc může a bude vykonávat pouze k tomu Ústavou určený subjekt, nikoli subjekt moci zákonodárné nebo výkonné. Institucionální nezávislostí soudu proto můžeme rozumět takovou nezávislost, kdy soudnictví jako takové stojí mimo organizační strukturu jiných orgánů a má organizační strukturu vlastní. Soustava soudů je tedy striktně oddělena od orgánů jiných mocí, konkrétně moci výkonné a zákonodárné. Zároveň je však vyžadována i nezávislost mezi jednotlivými

¹²⁰ MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-748-3., str. 153, 154.

¹²¹ Rozhodnutí ESLP Campbell a Fell proti Spojenému království ze dne 28.6.1984, stížnosti č.7819/77 a 7878/77.

¹²² MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-748-3., str. 204.

soudními orgány navzájem, aby nedocházelo k nevyžádaným zásahům proti rozhodovací činnosti jednotlivých soudů. Podle Ústavního soudu je důkazem nezávislosti soudní moci i to, že jednotlivé soudy, jejichž úkolem je primárně zjišťování skutkového stavu v dané věci, jsou vázány pouze zákonem a není tedy prostor pro jakékoli ovlivňování ze strany ostatních subjektů soudní moci.¹²³ Jediný orgán soudní moci, který je oprávněn zasahovat do rozhodovací činnosti soudu je Ústavní soud, který má pravomoc zrušit rozhodnutí soudu prvního či druhého stupně tehdy, zjistí-li, že tento soud porušil některá ústavním pořádkem zaručená práva, a zjedná tedy v této věci nápravu.

4.4 Normativní záruky nezávislosti

Normativní záruky nezávislosti soudní moci mají za cíl spolu s institucionální nezávislostí a personálními zárukami nezávislosti vytvářet prostor pro nezávislé rozhodování soudů, potažmo soudců. Z názoru Ústavního soudu vyplývá, že normativní záruky nezávislosti nelze zcela jednoznačně zařadit pod nezávislost soudů, či nezávislost soudců, nicméně na ně pohlížíme jako na určitou právní úpravu, která si klade za cíl vytvořit vyhovující podmínky pro nezávislost a nestrannost soudního rozhodování.

4.4.1 Veřejnost soudního jednání

Zásada veřejnosti soudního jednání je základní zárukou nezávislého rozhodování soudů. Ústavní soud označil v jednom ze svých Nálezů princip veřejnosti soudního jednání jako „*nástroj veřejné kontroly justice*“.¹²⁴ Tento princip má zamezit tomu, aby vzniklo podezření, že „za zavřenými dveřmi“ dochází k narušení nezávislého přístupu k soudnictví a případnému ovlivňování soudu, potažmo soudce. Zároveň si zásada veřejnosti soudního jednání klade za cíl vytvořit určitou důvěru lidu v nezávislé a nestranné rozhodování tím, že mohou být přítomni u soudního jednání a sami se tak na vlastní oči přesvědčit o

¹²³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 6. 1994 sp. zn. III. ÚS 26/94, dostupný online <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.

¹²⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 11. 2005 sp. zn. Pl. ÚS 28/04, dostupný online <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.

tom, že soudce postupuje nezávisle a dostatečně odborně při vedení jednotlivých řízení.¹²⁵

Dalším velmi důležitým faktorem veřejnosti soudního jednání je možné preventivní výchovné působení na veřejnost, kdy je osobám přítomným na některém řízení demonstrováno, jak probíhá řízení v té či oné věci. V případě trestního řízení se může veřejnost dozvědět, jaké následky mohou vyplývat z trestné činnosti, v případě civilního řízení zase může veřejnost nahlédnout například do řízení, jehož předmětem je vymáhání dluhu (konkrétně třeba dlužné nájemné), a dozvědět se tak, jaké plynou následky z dobrovolného neplnění zákonem uložených povinností.

4.4.2 Právo na zákonného soudce

Co se týče nezávislosti jednotlivých soudců, nejdůležitějším faktem je, že Ústava přiznává každému občanu právo na zákonného soudce, jemuž podle LZPS nesmí být nikdo odňat.¹²⁶ Soudce je vždy vázán jednotlivými normami, které zákonodárce vydá, z čehož lze dovodit, že je na zákonodárné moci závislý. Přesto je mu dán prostor pro vlastní uvážení a vydání rozhodnutí.¹²⁷ Přezkum takového rozhodnutí je svěřen orgánům soudní moci, konkrétně soustavě obecných soudů, za splnění určitých podmínek případně i Ústavnímu soudu.

Ve své podstatě zákonným soudcem je ten soudce, který je příslušný podle zákona určitou věc projednat a vydat v dané věci rozhodnutí. Příslušnost jednotlivých soudů je upravena zákonem č. 2/2006 Sb. o soudech a soudcích, a současně i jednotlivými řády, jakožto OSŘ, SŘS či TŘ.

Do práva na zákonného soudce spadá vymezení funkční, věcné a místní příslušnosti soudu, a zároveň zákonné vymezení obsazení soudu. Kromě toho, že právo na zákonného soudce je jednou ze záruk nezávislosti soudní moci, dává zároveň účastníkům řízení jistotu, že soudce, který bude v jejich věci rozhodovat, bude vybrán podle předem stanovených pravidel, nikoli nahodile.¹²⁸ Uvedené potvrdil i Ústavní soud ve svém Nálezu, kde vyzdvihnul, že obrat „*nikdo nesmí*

¹²⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 2. 2008 sp. zn. II. ÚS 2672/07, dostupný online <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.

¹²⁶ Čl. 38 odst. 1 zákona č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod.

¹²⁷ *Česká justice - otázka správy a nezávislosti*. Praha: Transparency International - Česká republika, 2010.

¹²⁸ KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2, str. 100.

*být odňat svému zákonnému soudci*¹²⁹ působí jako ochrana před libovolným a účelovým obsazením soudu.¹³⁰

4.5 Personální záruky nezávislosti

Cílem personálních záruk nezávislosti je oprostit soudce od vnějších vlivů, které by mohly mít nepříznivý dopad na jeho rozhodovací činnost. Tyto záruky primárně vycházejí z čl. 82 Ústavy, který dává příslib nezávislých soudců, jakožto ochránců spravedlnosti, a zároveň upravuje, že nestrannost soudců nesmí nikdo ohrožovat.¹³¹

4.5.1 Jmenování soudců

Jmenování soudců je potřebnou zárukou toho, že se soudcem stane člověk, který splňuje všechny potřebné požadavky pro řádný výkon funkce soudce. V případě záruky nezávislosti soudců musel být upozaděn princip zastupitelské demokracie. Tento princip umožňuje občanům podílet se přímo na volbě svých zastupitelů, kteří by prosazovali jejich zájmy v rámci státních orgánů. To se však vylučuje s principem nezávislosti, jelikož pokud by si lid mohl vybírat a volit své soudce podle toho, jaké zastávají hodnoty, nikdy by se nemohlo jednat o nezávislé a nestranné soudnictví.¹³²

Stejně tak by nastal problém, pokud by byl výběr soudců svěřen moci zákonodárné, jak je patrné ze zkušeností s komunistickým režimem, kdy na základě Ústavy z roku 1960 takto jmenování soudců probíhalo. V první řadě by byla prolomena rovnováha, která v rámci dělby moci v ČR mezi jednotlivými druhy mocí funguje, a v druhé řadě by byla ohrožena nezávislost rozhodujících soudců. V krajních případech by mohlo dojít k určité závislosti soudce vůči tomu, kým byl jmenován.¹³³

V České republice je právo jmenovat soudce svěřeno do rukou prezidenta republiky. Tato cesta ustanovování soudců je považována za záruku soudcovské

¹²⁹ Čl. 38 odst. 1 zákona č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod.

¹³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. III. ÚS 230/96.

¹³¹ Čl. 82 zákona č. 1/1993 Sb. Ústava ČR.

¹³² WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 4. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-730-6., str. 119.

¹³³ ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Praha: C. H. Beck, 1995, ISBN 80-7179-005-2, str.101.

nezávislosti, a to především díky tomu, že soudci nejsou odpovědní prezidentu republiky (tedy tomu, kdo je jmenoval) za výkon své funkce.¹³⁴

4.5.2 Neslučitelnost funkcí

Cílem této záruky je zamezit tomu, aby byl výkon soudnictví ovlivňován názory jiných státních orgánů a současně aby soudce nebyl zaujatý z důvodu svých zájmů hájených v rámci funkce vykonávané u jiného orgánu státní moci.¹³⁵

Právní úpravu neslučitelnosti funkcí nalezneme v Ústavě ČR, konkrétně v článku 82 odst. 3, kde je psáno, že „funkce soudce není slučitelná s funkcí prezidenta republiky, člena Parlamentu ani s jakoukoli funkcí ve veřejné správě“.¹³⁶ Problém nastává právě ve chvíli, kdy na základě § 30 (v případě krajských soudů) a §34 (v případě soudů okresních) je uloženo předsedům okresních a krajských soudů, vykonávat funkci veřejné správy tím, že jim je uložena povinnost vykonávat správu soudu. Dochází tedy k rozporu normy nižší právní síly s normou vyšší právní síly.¹³⁷

Zákon o soudech a soudcích ale v §85 naopak uvádí výčet funkcí, které může soudce vykonávat současně s výkonem soudnictví.¹³⁸ Konkrétně je to výkon funkcionáře soudu, činnost v rámci přidělení k ministerstvu či Justiční akademii. Ačkoli soudce nesmí vykonávat podle tohoto paragrafu žádnou jinou výdělečnou činnost, výjimkou z tohoto pravidla je správa vlastního majetku, a vědecká, pedagogická, literární, publicistická a umělecká činnost. Zároveň má soudce možnost poskytovat poradní hlas v rámci ministerstva nebo Parlamentu, ale pouze pokud tak činí v souladu s důstojností soudcovské funkce a není narušena nezávislost a nestrannost soudnictví.¹³⁹

¹³⁴ ZOULÍK, František. Soudy a soudnictví. Praha: C. H. Beck, 1995, ISBN 80-7179-005-2, str.102.

¹³⁵ ZOULÍK, František. Soudy a soudnictví. Praha: C. H. Beck, 1995, ISBN 80-7179-005-2, str.104.

¹³⁶ Článek 82 zákona č. 1/1993 Sb. Ústava ČR.

¹³⁷ §30, §34 zákona č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích.

¹³⁸ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině. 2.*, rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3., str. 235.

¹³⁹ §85 zákona č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích.

4.5.3 Předpoklady k výkonu funkce soudce

Osobní složka nezávislosti soudní moci vychází především z odborných a lidských kvalit jednotlivých soudců. Článek 93 odst. 2 Ústavy uvádí předpoklady vyžadované pro výkon funkce soudce, konkrétně, že soudcem se může stát pouze bezúhonný občan České republiky, který splňuje požadavek vysokoškolského vzdělání v oboru práva. Další požadavky jsou upraveny zákonem.¹⁴⁰ Konkrétně tím má Ústava na mysli zákon č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích, který podrobně v §60 upravuje požadavky, kladené na uchazeče o jmenování do funkce soudce. Upravuje jak osobnostní požadavky, tak i kvalifikační požadavky. Jako příklad kvalifikační podmínky uvádím úspěšné složení justiční zkoušky, která je podmínkou pro jmenování do funkce soudce, stejně jako složení slibu.¹⁴¹

Zákon č. 451/1991 Sb. pak uvádí některé další objektivní podmínky výkonu funkce soudce. Jedná se například o svéprávnost, nebo věk nejméně třicet let a v neposlední řadě také souhlas s ustanovením do funkce soudce.

Dále pak §60 ZSS v odstavci 1 zakotvuje důležitost zkušeností a morálních vlastností kandidáta na jmenování soudcem. Všechny tyto požadavky musí být splněny současně a zcela bez výjimek. Výše uvedené předpoklady musí soudce splňovat po celou dobu výkonu funkce. Pokud některý z předpokladů pomine (například požadavek způsobilosti k právním úkonům), bude soudce ze své funkce odvolán.¹⁴²

4.5.4 Nepodjatost soudce

Nepodjatost soudce ve své podstatě znamená osobní zájem soudce na výsledku řízení, nebo zájem osobní, ať už kladný (soudce nadržuje některé ze stran) či záporný (soudce znevýhodňuje některou ze stran).¹⁴³

V případě, že je důvodná obava o narušení nepodjatosti soudce, může dojít k jeho vyloučení. Nález Ústavního soudu říká, že je možno vyloučit soudce z projednávání věci až ve chvíli, kdy je jisté, že vztah soudce ke stranám nebo předmětu řízení dosahuje takové intenzity, že je ohrožena míra jeho nezávislosti a nestrannosti. Stejný nález ÚS vyzdvihuje stěžejní princip fungování soudní moci,

¹⁴⁰ Článek 93 odst. 2 zákona č. 1/1993 Sb. Ústava ČR.

¹⁴¹ §60 zákona č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích.

¹⁴² KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015, str. 132.

¹⁴³ ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Praha: C. H. Beck, 1995, ISBN 80-7179-005-2, str.86.

a to princip nezávislého, spravedlivého a nestranného rozhodování a povinnost soudce se tímto principem bez výjimky řídit.¹⁴⁴

Soudce má povinnost poučit na začátku prvního jednání ve věci všechny účastníky daného řízení o možnosti vznést námitku podjatosti soudce, aby strany, které se domnívají, že existuje konkrétní důvod pro vyloučení soudce z projednávání věci, měly zákonnou možnost, pomocí které lze této nápravy dosáhnout.

4.5.5 Zánik funkce soudce

Ústavní zakotvení institutu neodvolatelnosti a nepřeložitelnosti soudce vyzdvihuje důležitost této záruky soudcovské nezávislosti. Poté, kdy je soudce jmenován do své funkce, je následně přidělen k okresnímu soudu (ve výjimečných případech i k soudu vyššímu, avšak toto je podmíněno určitou délkou uznatelné praxe v oboru práva). V souladu s tímto ustanovením může být soudce dočasně přeložen k jinému soudu, a to maximálně na dobu tří let, musí k tomu však dát soudce souhlas. Co se týče přímého zásahu do nezávislosti soudce, je za tento zásah považována pravomoc ministra spravedlnosti dočasně přeložit soudce k jinému soudu na dobu jednoho roku i bez jeho souhlasu v případě, že nelze postupovat jinak. K dočasnému přeložení soudce bez jeho souhlasu je potřeba souhlas předsedy soudu.¹⁴⁵ O zmírnění dopadu institutu dočasného přeložení bez udělení souhlasu na soudce se snaží § 69 zákona o soudech a soudcích, který říká, že ministr spravedlnosti je povinen přihlídnout k osobním a rodinným poměrům soudce, který má být přeložen.¹⁴⁶ Obdobně funguje i institut přeložení soudce. I v tomto případě je vyžadován souhlas soudce s přidělením k jinému soudu, avšak pokud není překládaným soudcem udělen a je-li ohrožen řádný výkon soudnictví, může ministr spravedlnosti přeložit soudce i bez jeho souhlasu.¹⁴⁷

Co se týče neodvolatelnosti soudce, ta je v podstatě synonymem slova nesesaditelnost. Soudci má být tedy zaručena funkce, pokud není splněna některá z podmínek pro jeho odvolání. Funkce soudce může zaniknout několika způsoby.

¹⁴⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2001 sp. zn. II. ÚS 105/01, pod č. 98. In: Ústavní soud České republiky : Sbirka nálezů a usnesení –svazek 23. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, ISBN 80-7179-654-9., str. 11.

¹⁴⁵ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3., str. 628.

¹⁴⁶ §69 zákona č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích.

¹⁴⁷ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3., str. 628.

Jedním z nich je zánik funkce ze zákonem stanovených důvodů. Funkce soudce je limitována věkem sedmdesáti let, z čehož vyplývá, že v kalendářním roce, kdy soudce dosáhne věku 70 let, zaniká jeho funkce. Funkce soudce může zaniknout i v případě, že přestane splňovat některou z podmínek pro výkon funkce soudce. Za tuto změnu lze považovat například ztrátu svéprávnosti, či neschopnost soudce funkci řádně vykonávat (například ze zdravotních důvodů). Druhým způsobem zániku funkce je již výše zmíněné odvolání z funkce soudce. Jedinou výjimkou z neodvolatelnosti soudce z funkce je kárná odpovědnost soudce. V případě kárného provinění soudce, které je upraveno § 86 a §87 ZSS. Jedná se o zaviněné porušení povinností, které bezprostředně souvisejí s výkonem funkce soudce. Současně je soudce povinen vyvarovat se takového chování, které by zdiskreditovalo jeho funkci, potažmo nezávislost justice. V případě, že soudce poruší toto pravidlo, je proti němu zahájeno kárné řízení. Dříve bylo toto řízení dvoustupňové, ale podle nové právní úpravy je odebrána možnost odvolání a kárné řízení zůstává nadále jednoinstanční. Výsledkem kárného řízení je pak kárné opatření. Tím může být důtka, snížení platu či již zmíněné odvolání z funkce soudce.¹⁴⁸

4.6 Vlivy ohrožující nezávislost soudní moci

V dnešní době existuje několik nežádoucích vlivů, které ať už přímo, či nepřímo, ohrožují nezávislé a nestranné rozhodování soudních orgánů. Není úplně neobvyklé dočíst se v médiích o pokusech některých účastníků řízení “přiklonit si spravedlnost na svou stranu“.

Jedním z hlavních vlivů ohrožujícím nezávislé a nestranné rozhodování soudů je kladení příliš vysokých nároků na soudce.¹⁴⁹ Nejde ani tak úplně o množství podání, které je soudcům přidělováno, ale spíše o časový tlak, jelikož je po soudcích požadováno rozhodování v co nejkratších termínech. Pan profesor Balík ve své publikaci dokonce označuje tyto požadavky tak, že je po soudcích požadováno, aby v rámci svého rozhodování postupovali jako “super rychlé mašiny“, což by mělo přispět k hospodárnému a efektivnímu soudnímu řízení. Bohužel však tento tlak pravděpodobně bude mít na nezávislost soudní moci, potažmo na kvalitu rozhodování spíše opačný vliv. V rámci rozhodování soudů

¹⁴⁸ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině. 2.*, rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3., str. 630.

¹⁴⁹ BALÍK, Stanislav. *Soudce není stroj.* Právo & Byznys, 2013. ISBN 1804-6061., str. 44.

jsou často dělány průzkumy a statistiky, které si kladou za cíl propočítat průměrnou délku řízení od podání návrhu po vydání rozhodnutí. Takové statistiky však neberou v úvahu, že některá řízení lze rozhodnout celkem snadno, ale jiná jsou velmi komplikovaná a musí být na několikrát odročena, případně na potřebnou dobu přerušena. Vzhledem k tomu, že v rámci takových řízení je rozhodováno o základních lidských právech, není tento přístup úplně nejšťastnější.¹⁵⁰

Dalším z vlivů ohrožujících nezávislost soudů je státní správa soudů. Tu totiž kromě ministerstva spravedlnosti vykonávají především předsedové a místopředsedové jednotlivých soudů¹⁵¹ a dostávají se tak do kolize funkcí soudce a státem pověřeného úředníka k výkonu správy soudu.

¹⁵⁰ BALÍK, Stanislav. Soudce není stroj. Právo & Byznys, 2013. ISBN 1804-6061., str. 45.

¹⁵¹ §119 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích.

5. Nezávislost soudní moci v SRN

Nezávislost (Unabhängigkeit) soudní moci je, obdobně jako v České republice, jedním z nejdůležitějších pilířů výkonu soudnictví. Představuje určitou záruku, že soudy budou řádně a bez zaujetí rozhodovat o lidských právech v souladu s normami platného práva Spolkové republiky Německo. V Německu má princip nezávislosti soudní moci delší historii než samotná demokracie, od čehož se odvíjí kladený důraz na její ochranu a vynucování jejího dodržování. Ve své podstatě princip nezávislosti vyzývá k tomu, aby v řízení rozhodoval nezáujatý třetí, který bude bez jakéhokoli ovlivnění (ať už vnějšími vlivy, nebo vlivy uvnitř soudní soustavy) spravedlivě ochraňovat práva osob, kterých se tyto osoby domáhají prostřednictvím soudního řízení.

5.1 Ústavní zakotvení nezávislosti soudní moci v SRN

Soudní moc v SRN je upravena v hlavě IX. Základního zákona a konkrétně nezávislost, která je se soudní mocí neodmyslitelně spjatá, je upravena v Čl. 97 Základního zákona. Tento článek v odstavci 1 zakotvuje nezávislost soudců a zároveň zdůrazňuje, že soudci podléhají při výkonu své funkce jen zákonu. Odstavec 2 pak zakotvuje některé záruky soudcovské nezávislosti. Nejprve hovoří o propouštění soudců, kdy určuje, že soudce je možné propustit před uplynutím funkčního období pouze formou soudního rozhodnutí a ze zákonem stanovených důvodů a výhradně zákonem stanoveným způsobem. Stejně tak to platí u dočasného nebo trvalého zbavení úřadu soudce, přeložení soudce na jiný soud, nebo posláni soudce na odpočinek proti své vůli. Ústava svěřuje do rukou zákonodárců pravomoc stanovit věk pro odchod soudce, který byl jmenován doživotně, na odpočinek. V případě reorganizace soudů mohou být soudci přeloženi k jinému soudu, případně propuštěni z úřadu, ale pouze za podmínky, že jim bude ponechán jejich plat, a to v plné výši.¹⁵²

Co se týče mezinárodněprávní úpravy nezávislosti, pro Německo je shodná jako pro Českou republiku. SRN je taktéž členem OSN a vztahují se na ni Základní principy nezávislosti soudnictví přijaté v Miláně roku 1985 Valným

¹⁵² *Ústavy států Evropské unie*. 2. vyd. Přeložil Eliška WAGNEROVÁ. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-466-8., str. 268.

shromážděním OSN.¹⁵³ Jelikož je Německo současně i členem Evropské unie, vztahuje se na nezávislost v Německu judikatura Soudního dvora EU. Neopomenutelným ochráncem základních lidských práv a svobod, který v některých svých rozhodnutích vykládá též pojem nezávislosti, je Evropský soud pro lidská práva. Příklady některých judikátů Soudního dvora EU a Evropského soudu pro lidská práva, které upravují nezávislost, jsou uvedeny v kapitole 4.2.

5.2 Záruky nezávislosti soudní moci v SRN

Tyto záruky mají za cíl podněcovat soudy a soudce k řádnému výkonu soudnictví a zároveň zamezovat vnějším vlivům, které by mohly nezávislé rozhodování soudů, potažmo soudců, ohrozit.

5.2.1 Institucionální nezávislost soudů

Nezávislost soudů spočívá primárně v jejím osamostatnění od vlivů zbylých dvou mocí. V případě, že by soudní moc byla provázána s mocí zákonodárnou či výkonnou více, než je přijatelná míra, došlo by k výraznému ohrožení nezávislosti soudní moci. Přijatelnou mírou je myšlena provázanost s mocí zákonodárnou v tom ohledu, že zákonodárci přijímají zákony, kterými je soudnictví organizováno, nikdy ale nesmí určovat, jak mají soudci rozhodovat v jednotlivých řízeních. Nastavují pouze určité mantinely pro rozhodování soudů. Co se týče provázanosti na moc výkonnou, ta je bohužel poměrně nešťastně řešena. Správu soudů vykonává orgán moci výkonné, konkrétně Ministerstvo spravedlnosti, které vybírá soudce a reguluje personální složení jednotlivých soudů, má na starost rozpočet soudů a taky poměrně důležitý institut, kterým je jmenování jednotlivých soudců. S takto silnou provázaností moci soudní s mocí výkonnou se jen složitě udrží nezávislé soudnictví. Institucionální nezávislost soudní moci je velice úzce spjata se soudcovskou nezávislostí.

¹⁵³ MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-748-3, str. 150.

5.2.2 Nezávislost soudců

Nezávislost soudců je možno vnímat ve dvou rovinách, a to z hlediska objektivního a subjektivního. Subjektivní nezávislost soudce je specifikována jako určitá způsobilost jednotlivých soudců odolávat vnějším vlivům, ať už ze strany médií a veřejnosti, nebo jiných orgánů veřejné moci. Objektivní nezávislost soudců naproti tomu zajišťují právní normy, které se snaží zamezit vzniku a vlivu nežádoucích tlaků na soudní moc. Existují tedy určité záruky nezávislosti soudní moci, které zajišťují řádný, nestranný, a především již zmiňovaný nezávislý výkon soudní moci.¹⁵⁴

5.2.3 Normativní záruky nezávislosti soudní moci v SRN

Normativní záruky nezávislosti soudní moci jsou právní záruky, které poskytuje německé soudnictví veřejnosti a které mají veřejnosti transparentně dokazovat, že soudy, potažmo soudci, rozhodují nezávisle a nestranně a pouze v mezích, které stanoví zákony, jimiž jsou soudci povinni se řídit.

5.2.3.1 Veřejnost soudního jednání

Zásada veřejnosti soudního jednání je upravena v §169 a následujících zákona o organizaci soudnictví. Konkrétně tento paragraf hovoří o tom, že řízení je veřejné, včetně vyhlášení rozhodnutí. Zároveň toto ustanovení upravuje podmínky, za kterých lze v rámci řízení pořizovat audiovizuální záznamy. Jedná se například o možnost přenášet audiovizuální záznam do místnosti, do které mají přístup média, ale jsou i případy, kdy může být pořizování záznamů vyloučeno.¹⁵⁵

Jednání o rodinně právních věcech jsou zpravidla neveřejná. Soudce však může povolit účast veřejnosti na jednání, ale pouze tehdy, pokud s tím souhlasí všechny zúčastněné osoby. Dalším druhem řízení, ve kterém je veřejnost vyloučena, je řízení o umístění obžalovaného do psychiatrické léčebny, nebo záchytného zařízení, či v řízení o přestupcích v sexuální oblasti. Taktéž se zkoumá, zda přítomnost veřejnosti na soudním jednání neohrozí děti nebo mladistvé zúčastněné na řízení.¹⁵⁶ Nejčastějším důvodem pro vyloučení veřejnosti z jednání je však v případě řízení, ve kterém by mohlo dojít k vyzaření

¹⁵⁴ Wipplinger, E. Základy soudcovské nezávislosti. Právní praxe, 1995. č. 9., str. 586.

¹⁵⁵ §169 Gerichtsverfassungsgesetz.

¹⁵⁶ §171 Gerichtsverfassungsgesetz.

obchodního tajemství, ohrožení národní bezpečnosti nebo svobody svědka, či narušení veřejného pořádku nebo morálky.¹⁵⁷ Vyhlášení rozsudku ve věci však musí být v každém případě veřejnosti zpřístupněno.¹⁵⁸

5.2.3.2 Právo na zákonného soudce

Právo na zákonného soudce je symbolizováno tím, že je kladen důraz na to, aby bylo předem určeno, který soud, ať už jako instance, nebo svou specializací (finanční, sociální, pracovněprávní atd.) bude příslušný k rozhodování v dané věci a zároveň do tohoto práva spadá i povinné předchozí ustanovení postupů, jakým je příslušnost jednotlivých soudů určována. Stejně tak to platí i v případě určování příslušnosti soudců, případně i určení, zda bude ve věci rozhodovat samosoudce, senát či komora.¹⁵⁹

Výběr zákonného soudce pro rozhodování v dané věci je pak určováno procesními řády jednotlivých druhů soudnictví. Který jednotlivý soudce osobně, či ze kterých soudců složený senát bude rozhodovat, pak určuje rozvrh práce, který je vydáván v souladu s ustanovením Zákona o organizaci soudů.¹⁶⁰ Právo na zákonného soudce se vztahuje na všechny účastníky řízení.

Základní zákon v §101 upravuje nepřípustnost výjimečných soudů a zároveň zřizování zvláštních soudů. I tyto instituty jsou úzce spjaty s právem na zákonného soudce. Výjimečným soudem se rozumí soud, který je zřízen speciálně kvůli konkrétní projednávané věci, nebo několika věcem a je v rozporu s pojetím právního státu, tudíž tuto možnost soudnictví Základní zákon svým ustanovením vylučuje. Podmínky kladené na vznik zvláštních soudů jsou pro jejich významnost taktéž zakotveny Základním zákonem, který říká, že je možno zřídit zvláštní soud pouze zákonem. Úroveň takto zřízených soudů odpovídá úrovni zemské, jelikož Spolkovou úroveň zvláštního soudnictví upravuje přímo Základní zákon, který taxativně vyjmenovává zřízené Spolkové soudy.¹⁶¹

¹⁵⁷ §172 Gerichtsverfassungsgesetz.

¹⁵⁸ §173 Gerichtsverfassungsgesetz.

¹⁵⁹ *Ústavy států Evropské unie*. 2. vyd. Přeložil Eliška WAGNEROVÁ. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-466-8., str. 268.

¹⁶⁰ §21e Gerichtsverfassungsgesetz.

¹⁶¹ Čl. 95 a čl. 96 Základního zákona.

5.2.4 Personální záruky nezávislosti soudní moci v SRN

Nezávislost soudců spočívá především ve vynětí soudce z vnějších vlivů (ať už ze strany veřejnosti, nebo jiných orgánů veřejné moci) působících na justici. Záruky soudcovské nezávislosti jsou uvedeny v čl. 97 odst. 2 ZZ, který upravuje podmínky zásahu do nezávislosti soudce.¹⁶²

5.2.4.1 Jmenování soudců

Kandidáty na soudce v SRN jmenuje do funkce prezident, současně v některých případech deleguje svou pravomoc na nejvyšší spolkové úřady. Jde zejména o případy jmenování soudců Spolkového disciplinárního soudu, či Spolkového patentového soudu. Tito soudci jsou jmenováni ministrem spravedlnosti nebo spolkovým ministrem.

Před tím, než dojde ke jmenování soudců, požádá prezident, či jeden z výše zmíněných ministrů, prezidentskou radu toho soudu, ke kterému má být soudce jmenován, o stanovisko, prostřednictvím kterého prezidentské rady zhodnotí personální vlastnosti kandidáta a jeho kvalifikaci pro výkon soudnictví.¹⁶³ Prezidentská rada se zaměřuje především na osobnostní kvality soudce, které by měly zaručit, že takový soudce bude zastávat svou funkci řádně a svědomitě, a především bude spravedlivý. Toto stanovisko sice není závazné, ale má poradní charakter, a svým způsobem pomáhá v rozhodování tomu, kým má být soudce jmenován.¹⁶⁴

Proces jmenování soudců, kteří mají být jmenováni k zemským soudům, je upraven zemskými zákony. V případě, že jsou soudci k zemským soudům jmenováni ministrem spravedlnosti, ve většině případů je obligatorně vyžadována spoluúčast zemského výboru pro volbu soudců. Soudce je povolán do funkce jmenovací listinou. Ve jmenovací listině je upraveno, na jakou dobu je soudce jmenován.

¹⁶² Čl 97 Základního zákona.

¹⁶³ §49 Deutsches Richtergesetz.

¹⁶⁴ §57 Deutsches Richtergesetz.

5.2.4.2 Neslučitelnost funkcí

Funkce soudce je neslučitelná s výkonem jiné funkce ve státní správě nebo jakékoli jiné placené funkce. Výjimkou je pedagogická, či publicistická činnost, případně může soudce fungovat jako poradní orgán. V případě, že je soudce již před svým jmenováním členem Spolkového sněmu nebo zákonodárného sboru země, je jeho povinností složit takovou funkci v určité lhůtě. V případě, že tak neučiní, nemůže být jmenován. Pokud již jmenován byl, bude ze své funkce odvolán.¹⁶⁵

Neslučitelnost funkcí má totiž zabránit vlivům, které by mohly na soudce doléhat v rámci výkonu některé z výše jmenovaných veřejných funkcí. Soudce nesmí mít ani žádný jiný vedlejší příjem, s výjimkou správy vlastního majetku (například pronájem nemovitosti).

5.2.4.3 Zánik funkce soudce

Jedna z nejdůležitějších záruk soudcovské nezávislosti jsou právě ztížené podmínky pro propouštění soudců z funkce. Soudce, který byl povolán do funkce na doživotí nebo na čas, může být bez jím uděleného souhlasu propuštěn pouze pravomocným rozhodnutím soudu. Důvodem pro propuštění soudce z funkce může být například ztráta německého občanství, jelikož německá právní úprava říká, že soudcem se může stát výhradně Němec. Dalším důvodem může být například odmítnutí složení přísahy, která je zapotřebí, aby mohl soudce nastoupit k výkonu své funkce ke konkrétnímu soudu.¹⁶⁶

Existují i obecné důvody pro zánik soudcovské funkce a ty jsou upraveny přímo v Základním zákoně. Patří mezi ně pravomocné odsouzení soudce pro úmyslný trestný čin s minimální hranicí odnětí svobody na jeden rok, nebo situace, kdy je soudce zbaven způsobilosti potřebné k výkonu veřejného úřadu.¹⁶⁷

Soudce, který je pouze tzv. na zkoušku lze propustit vždy jen v určitých okamžicích. Načasování jeho propuštění pak závisí na tom, zda je pro propuštění dán dostatečný důvod, jako například nedostatečná způsobilost pro výkon funkce soudce na čas nebo na doživotí, nebo zda bude soudce na zkoušku propuštěn bez udání důvodu. K propuštění soudce na zkoušku bez udání důvodu může dojít po

¹⁶⁵ §21 Deutsches Richtergesetz.

¹⁶⁶ §21 Deutsches Richtergesetz.

¹⁶⁷ Čl. 18 Základního zákona.

každých šesti měsících od jmenování do funkce soudce na zkoušku. V případě propouštění z výše uvedených důvodů je určen termín případného propouštění soudce na zkoušku po uplynutí třetího, případně čtvrtého, roku od jmenování do funkce. K takovému propouštění dojde zejména tehdy, odmítne-li Výbor pro volbu soudců jeho povýšení do funkce soudce na čas, nebo na doživotí.

6. Komparace

Tato kapitola je věnována komparaci organizace soudní moci a pojetí nezávislosti v České republice a ve Spolkové republice Německo.

6.1 Komparace organizace soudní moci v ČR a SRN

Organizace soudní moci jako taková je v obou posuzovaných zemích velmi odlišná. Zatímco v České republice je čtyřčlanková soudní soustava jedinou, ve Spolkové republice Německo nelze jednoznačně říci, kolik článků soudní soustava má, protože to závisí na jednotlivých odvětvích soudů. Obecné, správní, sociální, finanční a pracovní soudnictví má každé svou vlastní soudní soustavu. Obecné soudy mají stejně jako v ČR soudní soustavu čtyřčlankovou, správní, pracovní a sociální soudnictví má tříčlankovou a finanční soudnictví má soudní soustavu dvoučlankovou.

Správní soudnictví je v obou posuzovaných zemích koncipováno odlišně. Z výše uvedeného je patrné, že v SRN má správní soudnictví třístupňovou strukturu, na rozdíl od ČR, kde je pouze jediná instance ve správním soudnictví, přičemž mají účastníci řízení možnost podat mimořádný opravný prostředek k NSS. Nejvyšší správní soud v ČR rozhoduje hlavně o kasačních stížnostech ve sporech, v nichž stojí fyzické či právnické osoby proti úřadům a dalším institucím, o volebních stížnostech, o návrzích na rozpuštění či pozastavení činnosti politických stran a také o kárných žalobách na soudce, státní zástupce a exekutory. Zabývá se například i problematikou územních plánů či místních a krajských referend. NSS se u nás vypracoval na instituci, která má u občanů důvěru a respekt, stejně jako její bývalý předseda JUDr. Baxa, který na konci loňského roku v čele tohoto soudu po patnácti letech skončil.

Ústavní soudnictví je v SRN stejně jako v ČR založeno na koncentrovaném modelu, kdy je rozhodování svěřeno jedinému specializovanému orgánu, který je oddělen od soustav všech ostatních soudů. Vzhledem k velikosti obou zemí a jejich organizačnímu uspořádání, v ČR je jen jeden Ústavní soud, přičemž v SRN má každá spolková země svůj Zemský ústavní soud, který střeží Ústavu a kontroluje dodržování zemských Ústav. Nejvyšším orgánem je pak Spolkový ústavní soud, který je tvořen 16 soudci, jejichž funkční období je dvanáctileté, a

jsou voleni dvěma institucemi. Polovinu ústavních soudců volí Spolkový sněm a druhou polovinu Spolková rada, což má rozhodně pozitivní vliv na jejich nezávislost. Jejich znovuzvolení již není možné, takže po dobu svého funkčního období si nemusí připravovat půdu pro další funkční období. Tuto skutečnost rovněž vnímám jako velmi vlivný prostředek na ochranu nezávislosti. Naproti tomu v ČR máme v Ústavním soudu 15 soudců, jejichž funkční období je desetileté. Jmenuje je prezident republiky se souhlasem Senátu, přičemž jejich opakované zvolení je možné.

Obecné soudy se v ČR daří obsazovat kvalitními soudci, ale stále jsou regiony, kde zůstává nahromaděná agenda. Není to ale jen vinou samotných soudců, a státní správy soudů, vina je i na straně právního řádu, který je v permanentním pohybu, což přináší určitou právní nejistotu a generuje zbytečné soudní spory. Důležitým aspektem je i komunikace soudů s veřejností, tedy informační povinnost soudní správy, iniciace odborných přednášek a seminářů, popř. částečný přesun veřejné debaty o justici na sociální síť. Informovanost veřejnosti pak usnadní průběh jednotlivých řízení, např. tím, že žalobce správně vyhodnotí místní a věcnou příslušnost soudu a nebude tak často docházet k předávání agendy od jednoho soudu k druhému. Důležitou otázkou je v obou zemích i výběr a jmenování soudců. V ČR musí soudce v procesu jmenování přejít přes několik překážek. V první řadě je to psycholog, poté předsedové soudu (u soudců přidělovaných k okresním soudům i předseda soudu okresního), dále Ministerstvo spravedlnosti a v neposlední řadě prezident republiky. Ministerstvo spravedlnosti ale není stanovisky psychologa ani předsedů soudů vázáno, což má někdy pozitivní někdy negativní efekt. Na jedné straně může Ministerstvo spravedlnosti korigovat nepříznivé hodnocení od předchozích hodnotitelů, ale na straně druhé může upřednostnit jiného kandidáta z osobních či politických důvodů.

Jmenování soudců je tedy jak v ČR, tak i v SRN, převážně v rukou moci výkonné. Moc soudní má v tomto případě pravomoc pouze konzultativní. V SRN existuje možnost jmenovat soudce nejprve na dobu určitou a teprve posléze doživotně. Soudcovské funkce se v této zemi dělí do čtyř skupin, a to soudce na příkaz, soudce na zkoušku, soudce na určitý čas a soudce na doživotí. Zatímco doživotní soudci mohou působit u všech soudů všech druhů soustav, soudci na

zkoušku první rok po jmenování do funkce nemohou vykonávat svou funkci naplno.

Co se týká otázky věku začínajících soudců, ta vychází z problému „Jaké chce společnost mít soudce, aby jim mohla věřit“. Zda jsou to ti, kteří jsou hned po získání titulu a po krátké praxi v justičním systému, sice dobře odborně připravení, ale chybí jim životní zkušenosti, které ještě ve věku třiceti let mít ani nemohou. Soudci samotní totiž dostanou velkou pravomoc rozhodovat o osudech jiných lidí, ale v poměrně mladém věku si často neuvědomí, jaké dopady pak takové rozhodnutí přinese v životě těch účastníků řízení. Je tedy k diskusi otázka věku začínajících soudců, i proto, že ze všech ústavních činitelů jsou soudci jmenováni na nejdelší čas, tedy může to být už od 30 až do 70 let. Z tohoto pohledu jsem přesvědčena, že soudce na zkoušku v německém modelu je dobrým institutem.

Závěrem bych ještě doporučila, aby u justičního čekatele při skládání odborné justiční zkoušky nebyla posuzována jen odbornost, ale rovněž osobnost budoucího soudce, zejména jeho smysl pro spravedlnost, jeho morální integrita, zda má požadované osobnostní rysy, a další dovednosti a předpoklady nutné pro profesi soudce, např. komunikativní schopnosti. Dále bych navrhovala, aby byl alespoň na dobu jednoho roku přidělen na zkoušku, a to nejlépe ke krajskému soudu, protože se domnívám, že tam se v druhostupňových řízeních střetávají argumenty soudců okresních soudů s názory a stanovisky soudců soudů krajských, což je z mého pohledu nejefektivnější získávání zkušeností.

Rozhodně si myslím, že „s hrubnutím společnosti“ bude problém výběru nových soudců v budoucnu čím dál více nabývat na intenzitě.

6.2 Komparace pojetí nezávislosti v ČR a SRN a možná východiska současných problémů

Existují různé způsoby a modely, jak zajistit nezávislé soudnictví, úspěch toho vybraného ale závisí na právní tradici a politické kultuře v dané zemi. V České republice i ve Spolkové republice Německo je model rozhodování a státní správy soudů takový, že jsou zcela v rukou moci výkonné s jen velmi omezenou

soudcovskou samosprávou. V obou zemích je ústředním orgánem státní správy soudů Ministerstvo spravedlnosti, což dostatečně z mého pohledu nevyklučuje případné možnosti nepřímého ovlivňování soudní moci mocí výkonnou, např. prostřednictvím přidělování rozpočtových prostředků nebo i jmenování soudců, jak jsem zmínila v předešlé části komparace. Ačkoli soudní moc by měla být nezávislá na politické situaci v zemi (pokud zmiňujeme demokratickou společnost), výsledky voleb určují složení vlády, ale soudnictví nemůže být loajální k žádné straně, tedy ani k vítězné ani k té poražené. Tím může dojít k tomu, že není nové vládnoucí garnituře soudnictví dostatečně dobré, protože nebude rozhodovat „podle jejích politických představ“. Politici pak problémy a neúspěchy justice často zveličují, ale už veřejnosti nesdělí, že to jsou oni, kdo pravidla v justici nastavují. Určují, kolik finančních prostředků do justice bude přiděleno, zda budou postaveny nové soudní budovy, jak pak budou vybaveny výpočetní technikou či rozhodují, jaká administrativa bude potřebná pro výkon soudnictví. Vzhledem k tomu, že v ČR se ministři spravedlnosti střídají poměrně často, nemohou nastavit efektivně žádnou koncepci organizace soudnictví. Proto se domnívám, že by bylo více než nutností mít samosprávný orgán soudní moci, o němž se zmíním v této části komparace ještě více, který pak bude nezávislý na výsledcích voleb, případném pádu vlády či nahrazení jednoho ministra spravedlnosti druhým.

Soudcem v ČR se nestane nikdo, koho nenavrhne vláda, respektive ministr spravedlnosti a kterého nejmenuje prezident republiky. To znamená, jak jsem uvedla již výše, že o výběru jmenování soudců rozhodují výlučně politici, nikoli soudci.

V SRN před tím, než prezident či ministr v případě Spolkového disciplinárního soudu nebo Spolkového patentového soudu soudce jmenuje, požádá prezidentskou radu spolkového soudu, ke kterému má být soudce jmenován, o stanovisko, jehož prostřednictvím prezidentská rada zhodnotí personální vlastnosti kandidáta a jeho kvalifikaci pro výkon soudnictví. Za soudcovské účasti jsou v SRN projednávány zvláště citlivé otázky, jakými jsou rozpis práce, spolupůsobení při jmenování soudců a při rozhodování o jejich kariérním postupu, stejně jako disciplinární věci. Vedení soudu (soudní prezidenti) jsou hlavními aktéry bezprostřední soudní správy na místní úrovni.

Co se týká veřejnosti soudních jednání, důležitým aspektem soudní nezávislosti, v obou zemích je zákonná úprava podobná, u některých typů řízení je možná účast veřejnosti, v SRN je navíc umožněno přenášet audiovizuální záznam do místnosti, kam mají přístup média, která pak mohou záznam dále distribuovat a informovat tak komplexně veřejnost, což dle mého názoru působí preventivně zejména na mladou generaci.

V SRN je ústavním soudcem zvolen ten, pro nějž hlasovalo alespoň osm volitelů. Na zvolení konkrétních soudců, kteří budou v budoucnosti rozhodovat o některých zásadních věcech, má rozhodně zájem každá z politických frakcí Spolkového sněmu. Snahy prosadit právě svého kandidáta do volebního výboru a ovlivnit tak i volbu samotného ústavního soudce jsou často kontroverzní. Požadavek osmi hlasů z dvanácti pro zvolení ústavním soudcem tak alespoň částečně vyvažuje jednostranné politické cíle jednotlivých frakcí a nutí ke kompromisu, který nepřipustí volbu pro funkci ústavního soudce neakceptovatelných kandidátů. V České republice jsou ústavní soudci navrhováni a jmenováni prezidentem republiky se souhlasem Senátu. Myslím si, že neexistuje personální otázka důležitější pro chod a budoucnost naší země jako právě obsazení Ústavního soudu. Za dobu své existence si vydobyl autoritu, přičemž se stal klíčovou zárukou udržení právního státu a základních svobod v ČR. Dosazením nových soudců dle jednostranného výběru může ale dojít k zásadní změně. Dle mého názoru by nepřekročitelnou zásadou navrhovaných ústavních soudců měla být jejich mravní zásadovost a také odstup od politických elit. Zároveň by to měla být osobnost s jednoznačným a předvídatelným žebříčkem hodnot. Obávám se ale, že takovou osobnost současný pan prezident nenavrhne.

V ČR stejně jako v SRN je tedy funkční ministerský model, kdy o správě soudnictví rozhoduje ministr spravedlnosti, a druhým pilířem tohoto modelu jsou předsedové soudů, kteří mají kompetence především v personální oblasti. V současné době je v české justici stěžejními osobami kromě zmiňovaného ministra spravedlnosti i osm předsedů krajských soudů, kteří mají na starosti i soudy okresní. Velmi silní v otázce formálních pravomocí jsou i předsedové obou nejvyšších soudů, zejména vůči soudu vlastnímu. Mimo jiné musí souhlasit i s přidělením kteréhokoli soudce ke svému soudu. Čím dál větší vliv má i Soudcovská unie ČR, nepolitické profesní a dobrovolné stavovské sdružení. Ta v současné době reprezentuje justici navenek.

Správu soudů a služební dohled nad nimi vykonávají v SRN ministerstva spravedlnosti příslušných zemí, v případě Spolkového soudního dvora pak Spolkové ministerstvo spravedlnosti. Orgány soudu pak tvoří Prezidium soudu, Soudcovské rady a prezidentské rady. Prezidium soudu se vytváří u všech soudů všech soudních soustav, v jeho čele stojí prezident a zvolení členové. Jejich počet je závislý na počtu soudců konkrétního soudu, je-li jich na daném soudu více než osmdesát, bude do prezidia voleno deset členů, v případě soudu s osmi soudci se bude prezidium skládat ze čtyř členů a pokud je soudců méně než osm, skládá se pak ze všech soudců. Prezidium určuje obsazení senátů a rozděluje úkoly. Soudcovské rady jsou složeny ze tří nebo pěti členů, zvolených tajnou volbou, jejichž počet se určuje podle toho, o jaký Spolkový soud se jedná. Náplní jejich činnosti je určování pracovní doby soudců, vzdělávání jejich i dalších zaměstnanců soudu, ale nejdůležitějším úkolem je vytváření rozvrhu práce. Prezidentské rady pak jsou zřizovány u všech druhů nejvyšších soudů Spolku. Kromě Spolkového soudního dvora a Spolkového patentového soudu je v jejich čele předseda soudu, kterým je prezident daného soudu, jeho stálý zástupce, avšak na rozdíl od dvou jmenovaných soudů je namísto dvou členů z prezidia soudu volen jen jeden člen a namísto tří dalších členů jsou voleni pouze dva. Hlavní pravomocí Prezidentské rady je vyjádřit se ke jmenování soudce spolkového soudu formou vydaného stanoviska, na jehož základě pak může být soudce spolkového soudu jmenován.

Podobně jako v České republice v roce 2000 navržený způsob řešení správy soudů tehdejším ministrem spravedlnosti Otakarem Motejlem, v roce 2001 se i v SRN prostřednictvím Německého soudcovského svazu obnovila diskuse o zavedení samosprávy. Vedlo k tomu přesvědčení mnohých německých soudců, že soudcovská nezávislost je ohrožena. Návrh možné podoby samosprávy v roce 2001 počítal se dvěma „reprezentanty“ soudnictví – Shromážděním soudců a Justiční správní radou. Ani v jedné z posuzovaných zemí se tehdy myšlenka samosprávy v minulosti neprosadila, v ČR nebyl návrh přijat Poslaneckou sněmovnou.

Cíl státní správy soudů v ČR, tj, vytvoření podmínek k řádnému výkonu soudnictví, za které se považuje jejich personální, organizační, hospodářské, finanční a výchovné zabezpečení, přesně definuje § 118 odst. 1 zákona o soudech a soudcích. V současné době státní správu soudů představuje Ministerstvo

spravedlnosti, které má v době střídání jednotlivých ministrů k této problematice stále neujasněné postoje. Podle mého názoru by se mělo přistoupit k velmi věcné a podrobné diskusi o tom, jak by se měla transformovat správa soudnictví z ministerského modelu do modelu jiného, pro ČR zcela nového.

Výtky občanů v ČR směřují zejména do oblasti kvality právního řádu a jeho permanentních změn a z toho pak vyplývající nepředvídatelnosti a nevyzpytatelnosti soudního rozhodování až po dlouhá léta trvající problémy, týkající se délky soudních řízení.

Ministerstvo spravedlnosti ale nevyvozuje ani spoluodpovědnost za příčiny tohoto stavu, které se projevují právě v těch výše uvedených problémech. Justice nabízí zejména prostřednictvím Soudcovské unie podíl na odpovědnosti za fungování soudního systému, a je rozhodně logické, že pokud chce justice přijmout plně odpovědnost, musí k tomu získat částečně i pravomoc zejména v oblasti personální.

Z těchto důvodů zaznívá ze strany justice trvalý požadavek na změnu modelu správy soudnictví, tedy na zřízení ústavní instituce pracovně nazývané Nejvyšší rada soudnictví. Tato instituce má být navíc institutem, vytvářejícím prostředí ke společnému utváření názorů, výměně zkušeností a hledání optimálního řešení. Samosprávný orgán typu Nejvyšší rady soudnictví soudní moc rozhodně potřebuje, a to zejména kvůli vyváženosti moci ve státě. Současný ministr si to ale nemyslí a obává se jakéhosi zapouzdření ze strany soudců. V letošním roce, dle předpokladů v prvním pololetí, má být připravena novela zákona o soudech a soudcích, protože je nutné přijmout zákonnou úpravu výběru soudců. Jak vyplývá z předchozí části této diplomové práce, výběr soudců nejvíce určuje kvalitu soudního řízení.

Justice stále nějak funguje, i bez Nejvyšší rady soudnictví, a zřejmě bude takto fungovat i dál. Můj názor ale je, že dosavadní model státní správy soudů v podobě tohoto byrokratického modelu ministerského se v našich podmínkách vyčerpal, je obtížně reformovatelný a měl by být nahrazen jiným. Je třeba zamyslet se zejména nad personálními procesy, výběrem soudců, jejich výchovou a vzděláváním, výběrem soudních funkcionářů, náplní jejich činnosti, oběhem spisů, rolí informačních technologií, stále velkým administrativním zatížením a

zajištěním prostor pro soudní spisovny, a to i z důvodu stále objemnějších spisů. Koncept Nejvyšší rady soudnictví by podle mě přinesl to, co poněkud zkosnatělé ministerstvo se stále se měnícími ministry nemá, tedy hlavně kontinuitu. Rovněž by umožnil vyšší spoluodpovědnost justice.

Možným problémem by ale mohla být skutečnost, že nemusí být všechna pravidla v oblasti konceptu Nejvyšší rady soudnictví nastavena správně, přičemž by poté bylo prakticky nemožné nebo alespoň velmi obtížné je měnit, a to s ohledem na to, že se jedná o změny v Ústavě.

Bohužel, ačkoli myslím, že jak soudci, tak i Soudcovská unie ČR mají stále dost energie k hledání nového optimálního modelu správy soudnictví, moc výkonná o tyto snahy příliš nestojí. Vzhledem k dnešnímu stavu společnosti a tvrdohlavosti současného prezidenta republiky, je situace vážnější a požadavek na zásadní změnu ještě potřebnější. Z vystoupení prezidenta i našich dalších nejvyšších představitelů moci výkonné je ale zřejmé, že jsou v současné době zásadním změnám v této oblasti nakloněni mnohem méně než jejich předchůdci před dvaceti lety.

Jak je totiž veřejnosti známé, jak prezident Václav Klaus, tak i současný prezident Miloš Zeman, odmítali respektovat soudní rozhodnutí, která nebyla podle jejich představ. Tím silně nabourali důvěru veřejnosti v soudnictví, a dokonce šířili mezi lidmi myšlenku, že soudní moc se v naší republice snaží uchopit větší míru moci, než jí náleží. Soudní moc je u nás spíše kontrolní, protože soudy rozhodují jen o tom, co je sporné nebo o tom, co jim svěřil zákonodárci. Soudní moc tedy nemůže ovládnout moc výkonnou ani zákonodárnou, což se naopak říci nedá.

Jak již bylo výše uvedeno, výkonná moc má velký vliv na to, zda soudy fungují dobře či ne. Nicméně odpovědnost za všechny předchozí záležitosti výkonná moc nenesou. Pokud by byli dlouhodobě vybíráni špatní soudci a do čela soudů by byli dosazováni slabí předsedové, činnost soudů tím bude zásadně ovlivněna, ale soudy se tomu nemůžou nijak bránit. Podle mého názoru by k takovému stavu ve Spolkové republice Německo dojít nemohlo, protože politická kultura a stabilita je tam na zcela jiné úrovni.

Žádný model nemůže fungovat řádně, když není provázen po dlouhá léta pěstovanou a z generace na generaci předávanou právní a politickou kulturou.

Závěr

Diplomová práce se zabývala komparací pojetí nezávislosti ve dvou vyspělých evropských zemích, a to v České republice a ve Spolkové republice Německo.

Položíme-li si otázky „Na čem nejvíce záleží při budování lidské společnosti? Co nejvíce ovlivňuje naše životy?“, dostaneme se k odpovědi, že jsou to hodnoty, jež většina z nás ve společnosti uznává a jimiž se řídí. Pokud chceme změnit společnost, a tím zároveň i naše životy, tak nevyhnutelně musíme změnit hodnoty, neboť vše se vším souvisí a bez prvotní změny u každého z nás to nepůjde. Mezi základní hodnoty ve společnosti patří i určitá svoboda a nezávislost, které se snažíme dosáhnout a udržet ji prostředky demokratického a právního státu. Projevují se v našem myšlení, chování, kvalitě mezilidských vztahů i v rozhodování. Samozřejmě přirozenou součástí společnosti jsou i spory, které je třeba urovnávat a nacházet spravedlivá řešení.

Bohužel, poslední dobou se na žebříček hodnot dostává před svobodu stále častěji zmiňovaná ekonomická prosperita jednotlivců a lobbistických skupin, zejména v souvislosti se zvyšováním životní úrovně. Je to jednoznačný cíl dnešní společnosti, v tomto duchu se vytvářejí zákony, vzdělávají další generace a naši společnost to tudíž neustále ovlivňuje. Vzhledem k tomu, že i soudci jsou součástí naší společnosti, tedy i oni jsou neustále ovlivňováni výchovou a vzděláním v dnešních trendech. Když k tomu přidáme i posedlost nejvyšších představitelů moci výkonné už jen sebou samými, svou pozicí, svou mocí, dostaneme se k celé řadě problémů.

Naše Ústava hovoří o třech složkách státní moci, a to moci zákonodárné, kterou vykonává parlament, moci výkonné, kterou vykonává vláda, prezident, a jim podřízené úřady a moci soudní, kterou mají vykonávat nezávislé soudy. O tom, jak se jednotlivé složky v podstatných záležitostech vzájemně ovlivňují, svědčí i kroky současného prezidenta a jeho nejbližších spolupracovníků.

I když Ústava konstatuje, že prezident není z výkonu své funkce odpovědný, nemůže být trestně stíhán ani stíhán pro přestupek. Jak jsme byli na začátku letošního roku svědky, proběhly ve veřejnoprávních médiích informace o tom, jak hradní kancléř Vratislav Mynář opakovaně kontaktoval soudce ve věcech, které se týkají hradu a prezidenta. Ačkoli poté sněmovní podvýbor pro

justici a soudní samosprávu ústavně právního výboru dospěl k závěru, že nezávislost Nejvyššího správního soudu ani Ústavního soudu nebyla ohrožena, zároveň soudcům doporučil, aby snahy ovlivnit činnost justice hlásili svým nadřízeným. Nebezpečné je ovlivňování zejména v konkrétních živých kauzách, kde moc výkonná vystupuje jako strana sporu. Pro naši současnou společnost je ale nejdůležitější, že jak bývalý předseda Nejvyššího správního soudu, JUDr. Josef Baxa, tak i ústavní soudce Vojtěch Šimíček tlak vlivného kancléře z hradu ustáli a prokázali tak svůj vysoký mravní a morální kredit, i když tím jednoznačně přišli o kariérní postup do klíčových pozic. Kolik soudců se ale dostalo pod tlak a podvolilo se nátlaku ze strany moci výkonné, se nelze dozvědět, protože ti s tím na veřejnost nepředstoupí.

V diplomové práci jsem při sledování současné úpravy nezávislosti soudní moci vycházela zejména z judikatury Ústavního soudu. Nicméně mým cílem bylo hlavně objasnit současný stav, v němž se nezávislá soudní moc nachází a zdůraznit ta místa, na nichž dochází k přílišnému vlivu moci výkonné na moc soudní.

Samozřejmě, že justice funguje, soudci nadále plní svoje ústavní funkce při výkonu soudnictví, každý jednotlivě ve svých týmech, ve svých senátech, na svých soudech. V rámci omezených možností někteří z nich vykonávají i státní správu soudů s limity, které jsou však nepřekročitelné, ale rozhodně tak nemohou nést odpovědnost za celý systém. Co je ale pro nás, občany této země, dobré, je, že kritizují nedostatečnost, nečinnost ze strany moci výkonné, na druhé straně brání nezávislost soudů a soudců před nedovolenými zásahy, ať už je učiní kdokoli.

Vzhledem k tomu, že považuji neexistenci soudní samosprávy za jeden se současných problémů české justice, věnovala jsem se i možným úpravám v této oblasti soudnictví. V České republice, stejně jako ve Spolkové republice Německo nebyl zatím přijat návrh na samostatné spravování záležitostí, týkajících se soudnictví, proto je v těchto zemích svěřena kontrola nad soudnictvím moci výkonné. Soudcovské rady v ČR, ač se veřejnost domnívá, že jsou orgánem výkonu státní správy soudů, jsou pouze poradním orgánem předsedy soudu. Případná samospráva soudnictví by měla svou činností vytvářet podmínky pro nezávislý výkon soudní moci, tzn., že by měla především přispět k emancipaci soudní moci na ostatních složkách státní moci, zejména složky moci výkonné.

Současnou úpravu samosprávy soudnictví lze dle mého názoru považovat jako vzrůstající riziko ohrožení nezávislosti soudní moci. Stávající právní úpravu vnímám tak, že směřuje k vytvoření situace, kdy ústavní princip nezávislé soudní moci zůstane jen v teoretické rovině. Ideálním stavem by podle mého zjištění bylo, kdyby správa justice fungovala pod nezávislým orgánem, na nějž by byly převedeny některé pravomoci s cílem posílení nezávislosti soudní moci, ale na druhé straně by měly zůstat zachovány kontrolní mechanismy moci výkonné, které by zaručily, že by se soudní moc stala nekontrolovatelnou a takzvaně se nezapouzdřila.

Jedním z ukazatelů fungování právního státu je nezávislé, spravedlivé a nestranné soudnictví, které respektují zejména jeho občané. Soudnictví by mělo být reprezentované soudci, kteří jsou si vědomi své odpovědnosti, dokáží posilovat důvěru ve spravedlnost, chápou své povolání jako službu společnosti a k tomu jim musí být poskytnut přiměřený dostatek času a klid na práci. Jako ohrožující vidím i fakt, že nedochází ke sladění pozice Ministerstva spravedlnosti jako zástupce moci výkonné a Soudcovské unie jako nejreprezentativnějšího zástupce soudcovského stavu u nás. Je patrné, že názory na míru soudcovské nezávislosti budou vždy rozdílné, ale navrhované změny by neměly být k horšímu a měly by respektovat názory všech zúčastněných. Podle mého názoru často v rozhodování soudů a samotných soudců velmi chybí srozumitelnost a předvídatelnost, což je směrem k veřejnosti rovněž jeden z velkých problémů.

Co se týká německého soudnictví, v SRN je přece jen jiná politická kultura než v naší republice, proto by tam podobné excesy, jaké se u nás odehrály na přelomu letošního roku, rozhodně neprošly.

Když se zamyslím nad perspektivou českého soudnictví do budoucna, předložený scénář se bude jistě měnit podle toho, jak dopadnou příští volby, protože jak jsem již předeslala, není pravděpodobné, že v tomto volebním období by se tak zásadní reforma, jako je samospráva soudnictví, uskutečnila. Je ale pak důležité najít takovou shodu, která bude ku prospěchu lidí v naší republice, aby zase byla obnovena plná důvěra občanů ve spravedlivé a nezávislé soudnictví.

Tématu Nejvyšší rady soudnictví, případně jiné zásadní reformě justice se jistě bude věnovat ještě mnoho renomovaných soudců, a to do té doby, než se

objeví v médiích v ČR, že byla právě doplněna česká Ústava o chybějící článek upravující Nejvyšší radu soudnictví či jinou obdobnou instituci.

Resumé

The diploma thesis deals with the judiciary and the concept of its independence in the Czech Republic in comparison with Germany. Its aim is, among other things, to analyze the possible effects on judicial independence in the matter of influencing power by the judiciary and at the same time to verify the possible contribution of the establishment of the Supreme Council of Justice in the Czech Republic. After analyzing the organization of the judiciary in the Czech Republic, the thesis also deals with the organization of the judiciary in the Germany, including the question of the staffing of the courts.

The next part of the thesis deals with the independence of the judiciary. There are many different aspects of the independence of the judiciary, the independence of the judiciary and the judges, and not all of them can be dealt with in depth within the framework of the thesis. The thesis also describes the demands on the personality of the judge, the way of his appointment and he also deals with other employees of the court, including lay judges.

The final part of the thesis compares the organization of the judiciary and also the possible influence on its independence, including the independence of the courts and judges, in the Czech Republic and our close neighbor, the Germany.

One of the aims of the thesis was to focus on the Supreme Council of Justice and her still non-existence within the Czech judicial power, although in other EU member states this institution plays an irreplaceable role. The diploma thesis took into account the arguments that testify to and against its creation and subsequently assessed the facts. One of the indicators of the functioning of the rule of law is an independent, fair and impartial judiciary, particularly respected by its citizens. The judiciary should be represented by judges who are aware of their responsibilities, can strengthen confidence in justice, understand their profession as a service of society, and must be given reasonable conditions and be unaffected by anything and anyone.

Seznam použité literatury

Knižní literatura

- BALÍK, Stanislav. Soudce není stroj. Právo & Byznys, 2013. ISBN 1804-6061.
- BEULKE, Werner. Strafrecht. 11. Auflage. Heidelberg, München, Landsberg, Frechen, Hamburg: C.F. Müller, 2010.
- DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra. *Komparace politických systémů*. V Praze: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1357-7.
- FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Dotisk 2. vyd. [i.e.3.vyd.]. Brno: Václav Klemm, 2011.
- GERLOCH, Aleš. Jiří HŘEBEJK a kol. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7.
- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009.
- HLOUŠEK, Vít. KOPEČEK, Lubomír. ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. 2. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2018. ISBN 978-80-7485-150-6
- KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009.
- KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016.
- KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států: (srovnávací studie)*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-606-7.
- KÖBLER, Gerhard. *Juristisches Wörterbuch: Für Studium und Ausbildung*. 14. Auflage. München: Verlag Franz Vahlen GmbH, 2007.
- KOCOUREK, Jiří. *Zákon o soudech a soudcích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-292-2.
- MAURER, H. Staatsrecht I, Grundlagen. Verfassungsorgane. Staatsfunktionen. 4. Aufl. München: C. H. Beck, 2005.
- MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-748-3.

- ONDŘEJKOVÁ, Jana. *Vnější limity soudcovské interpretace a argumentace*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-258-5.
- PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Leges, 2014. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-053-6.
- ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: [srovnávací analýza demokratických politických systémů]*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-628-4.
- SCHILKEN, Eberhard. *Gerichtsverfassungsrecht*. 4. Auflage. München: Heymann, 2007.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016.
- SUCHÁNEK, Radovan. JIRÁSKOVÁ, Věra. *Ústava České republiky v praxi: 15 let platnosti základního zákona*. Praha: Leges, 2009. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-18-9.
- ŠIMÍČEK, Vojtěch. SUCHÁNEK, Radovan a kol. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7.
- WAGNEROVÁ, Eliška. *Ústavy států Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-466-8.
- WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva: (s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006
- WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 4. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-730-6.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Organizace justičního systému*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007.
- ZOULÍK, František. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995.

Právní předpisy

ČR:

Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava ČR.

Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod

Zákon č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů.

Zákon č. 121/2008 Sb. o vyšších státních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství.

SRN:

Arbeitsgerichtsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Juli 1979 (BGBl. I S. 853, 1036), das zuletzt durch Artikel 6 des Gesetzes vom 24. November 2011 (BGBl. I S. 2302) geändert worden ist, zákon o organizaci pracovních soudů.

Deutsches Richtergesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 19. April 1972 (BGBl. I S. 713), das zuletzt durch Artikel 17 des Gesetzes vom 6. Dezember 2011 (BGBl. I S. 2515) geändert worden ist, Německý soudcovský zákon.

Finanzgerichtsordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 28. März 2001 (BGBl. I S. 442, 2262; 2002 I S. 679), die zuletzt durch Artikel 2 Absatz 35 des Gesetzes vom 22. Dezember 2011 (BGBl. I S. 3044) geändert worden ist, Finanční soudní řád.

Gerichtsverfassungsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 9. Mai 1975 (BGBl. I S. 1077), das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 7. Dezember 2011 (BGBl. I S. 2582) geändert worden ist, Zákon o organizaci soudů.

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 100-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 21. Juli 2010 (BGBl. I S. 944) geändert worden ist, Základní zákon pro Spolkovou republiku Německo.

Sozialgerichtsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 23. September 1975 (BGBl. I S. 2535), das zuletzt durch Artikel 8 des Gesetzes vom 22. Dezember 2011 (BGBl. I S. 3057) geändert worden ist, Zákon o sociálních soudech.

Verwaltungsgerichtsordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 19. März 1991 (BGBl. I S. 686), die zuletzt durch Artikel 5 Absatz 2 des Gesetzes vom 24. Februar 2012 (BGBl. I S. 212) geändert worden ist, Soudní řád správní.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 87/06.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 7. 2000, sp. zn. Pl. ÚS 16/00.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 6. 1994 sp. zn. III. ÚS 26/94.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 11. 2005 sp. zn. Pl. ÚS 28/04.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 2. 2008 sp. zn. II. ÚS 2672/07.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. III. ÚS 230/96.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2001 sp. zn. II. ÚS 105/01.

Rezoluce Valného shromáždění OSN 40/32 ze dne 29. 11. 1985 a 40/146 ze dne 13. 12. 1985.

Rozhodnutí ESLP Campbell a Fell proti Spojenému království ze dne 28.6.1984, stížnosti č.7819/77 a 7878/77

Usnesení NS ze dne 12. 1. 2005, sp. zn. 21 Cul 3/2004.

Elektronické zdroje

[Http://www.nssoud.cz/Obecne-informace/art/557?menu=173](http://www.nssoud.cz/Obecne-informace/art/557?menu=173) [online].

[Https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-de-cs.do](https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-de-cs.do) [online].

[Https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/nejvyssi-rada-soudnictvi](https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/nejvyssi-rada-soudnictvi) [online].

[Http://www.ceska-justice.cz/2016/06/nejvyssi-soud-sepsal-zelenou-knihu-justice-soudcovska-rada-nemuze-byt-pouze-poradnim-organem/](http://www.ceska-justice.cz/2016/06/nejvyssi-soud-sepsal-zelenou-knihu-justice-soudcovska-rada-nemuze-byt-pouze-poradnim-organem/) [online].

[Https://www.radio.cz/cz/rubrika/bulletin/denni-souhrn-zprav-2018-10-21](https://www.radio.cz/cz/rubrika/bulletin/denni-souhrn-zprav-2018-10-21) [online].

Odborné články

WIPPLINGER, Eduard. Základy soudcovské nezávislosti. Právní praxe, 1995., č.9.

MUSIL, J. Právníká povolání ve Spolkové republice Německo. Bulletin advokacie, 1990, č. 4.

Česká justice - otázka správy a nezávislosti. Praha: Transparency International - Česká republika, 2010.